

WICEPREZES
NAJWYŻSZEJ IZBY KONTROLI
MICHAŁ JĘDRZEJCZYK

KRR.410.1.2.2024

Pan
Dariusz Rohde
Prezes
Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego
al. Niepodległości 190
00-608 Warszawa

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

P/24/001 Wykonanie budżetu państwa w 2023 r. w części 72 – Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego oraz realizacja planów finansowych Funduszu Emerytalno-Rentowego i Funduszu Administracyjnego

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego, al. Niepodległości 190, 00-608 Warszawa
Kierownik jednostki kontrolowanej	Dariusz Rohde, Prezes Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego, od 28 marca 2024 r. Aleksandra Hadzik, Prezes Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego, od 29 października 2018 r. do 27 marca 2024 r.
Podstawa prawna podjęcia kontroli	art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ¹
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Departament Rolnictwa i Rozwoju Wsi
Kontrolerzy	Joanna Szulowska, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr KRR/5/2024 z 8 stycznia 2024 r. Joanna Rogulska, specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr KRR/6/2024 z 8 stycznia 2024 r. Paweł Wąsowski, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr KRR/7/2024 z 8 stycznia 2024 r. Piotr Narel, specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr KRR/8/2024 z 8 stycznia 2024 r. Artur Tomaszewski, specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr KRR/9/2024 z 8 stycznia 2024 r.

(akta kontroli str. 1-14)

II. Cel i zakres kontroli

Cel kontroli	Celem kontroli było dokonanie oceny wykonania budżetu państwa na rok 2023 oraz ocena wykonania planów finansowych Funduszu Emerytalno-Rentowego (dalej FER) i Funduszu Administracyjnego (dalej FA), pod względem legalności, celowości, rzetelności i gospodarności działań podejmowanych przez dysponenta części budżetowej 72 – Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego (dalej KRUS lub Kasa) oraz dysponenta FER i FA.
Zakres kontroli	Ocenie podlegały w szczególności: <ul style="list-style-type: none">– realizacja wydatków budżetu państwa w części 72 – KRUS, w tym rzeczowe efekty uzyskane w wyniku realizacji zadań finansowanych ze środków publicznych,– planowanie i realizacja przychodów FER i FA,– planowanie i wykonanie kosztów FER i FA oraz efekty realizowanych zadań, w tym stopień ich realizacji,– gospodarowanie wolnymi środkami FER i FA,

¹ Dz. U. z 2022 r. poz. 623, dalej: ustawa o NIK.

- sporządzenie sprawozdań budżetowych (rocznych oraz za IV kwartał 2023 r.) oraz sprawozdań za IV kwartał 2023 r. w zakresie operacji finansowych, dotyczących części 72 – KRUS, FER i FA,
- system kontroli zarządczej w zakresie prawidłowości sporządzania sprawozdań budżetowych (rocznych oraz za IV kwartał 2023 r.) oraz sprawozdań za IV kwartał 2023 r. w zakresie operacji finansowych, dotyczących części 72 – KRUS, FER i FA,
- nadzór i kontrola sprawowane przez dysponenta części budżetu państwa w trybie art. 175 ust.1 i 2 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych² (dalej: ufp), w tym nadzór nad wykorzystaniem i rozliczeniem dotacji wypłaconych z budżetu państwa w części 72 – KRUS.

Ponadto przeprowadzono analizę porównawczą danych ujętych w rocznym sprawozdaniu Rb-27 z wykonania planu dochodów budżetowych w 2023 r. z wynikami roku 2022.

Zakres kontroli

Podstawą sformułowania oceny wymienionych wyżej obszarów były ustalenia dokonane w wyniku następujących działań kontrolnych:

- analiza realizacji wydatków budżetu państwa w części 72 – KRUS, w tym efektów uzyskanych w wyniku wydatkowania środków publicznych,
- kontrola prawidłowości blokowania planowanych wydatków w części 72 – KRUS,
- szczegółowa analiza wybranych dotacji budżetowych zrealizowanych w części 72 – KRUS oraz kontrola wykorzystania środków otrzymanych z rezerw budżetowych w części 72 – KRUS,
- analiza stanu zobowiązań w części 72 – KRUS,
- analiza zmian planów finansowych FER i FA,
- analiza wykonania planu przychodów i planu kosztów FER i FA, w tym analiza realizacji zadań i uzyskanych efektów rzeczowych w wyniku poniesionych kosztów,
- analiza stanu pozostałych do zapłaty należności FER i FA,
- szczegółowa analiza wybranej próby kosztów FER i FA,
- analiza stanu zobowiązań FER i FA,
- analiza wybranych postępowań o udzielenie zamówienia publicznego w FA,
- gospodarowanie wolnymi środkami FER i FA,
- analiza prawidłowości sporządzenia rocznych i za IV kwartał 2023 r. sprawozdań budżetowych oraz sprawozdań za IV kwartał 2023 r. w zakresie operacji finansowych dotyczących części 72 – KRUS oraz FER i FA,
- analiza stosowanych przez Prezesa KRUS procedur kontroli zarządczej dotyczących sporządzania rocznych i za IV kwartał 2023 r. sprawozdań budżetowych oraz sprawozdań za IV kwartał 2023 r. w zakresie operacji finansowych dotyczących części 72 – KRUS oraz FER i FA.

Opis ustaleń kontrolnych przedstawiono w części IV. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny częściowej kontrolowanej działalności.

² Dz. U. z 2023 r. poz. 1270, ze zm.

Zgodnie z założeniami kontroli wykonania budżetu państwa w 2023 r., mając na uwadze dotychczasowe wyniki kontroli NIK, w tym nieujawnienie nieprawidłowości które mogły mieć wpływ na prowadzenie ksiąg rachunkowych w bieżącej kontroli, jak również fakt, iż księgi rachunkowe i sporządzane na ich podstawie sprawozdanie finansowe KRUS podlegają badaniu przez biegłego rewidenta, a w opiniach o sprawozdaniach finansowych za lata 2020–2022 stwierdzono, że sprawozdania finansowe KRUS za każdy badany rok przedstawiały rzetelny i jasny obraz sytuacji finansowej jednostki, a także że zostały sporządzone na podstawie prawidłowo prowadzonych ksiąg rachunkowych — odstąpiono od badania systemu rachunkowości i ksiąg rachunkowych KRUS.

(akta kontroli str. 1308-1521)

III. Ocena ogólna³ kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie wykonanie budżetu państwa w 2023 r. w części 72 – Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego oraz wykonanie planów finansowych Funduszu Emerytalno-Rentowego i Funduszu Administracyjnego na 2023 r.

Uzasadnienie oceny ogólnej

W toku przedstawionych powyżej działań kontrolnych w zakresie realizacji wydatków budżetu państwa w części 72 – KRUS, w tym efektów uzyskanych w wyniku wydatkowania środków publicznych, blokowania planowanych wydatków budżetu państwa w części 72 – KRUS, wykorzystania rezerw celowych w części 72 – KRUS, przekazywania dotacji na FER z części 72 – KRUS, realizacji w 2023 r. planów finansowych FER oraz FA, sporządzenie sprawozdań budżetowych (rocznych oraz za IV kwartał 2023 r.) oraz sprawozdań za IV kwartał 2023 r. w zakresie operacji finansowych, dotyczących części 72 – KRUS i państwowych funduszy celowych (FER i FA), których dysponentem jest Prezes KRUS oraz systemu kontroli zarządczej w zakresie prawidłowości sporządzania i rzetelności ww. sprawozdań, nie stwierdzono nieprawidłowości.

IV. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny cząstkowej⁴ kontrolowanej działalności

OBSZAR

1. Dochody budżetowe części 72 – Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego

Opis stanu faktycznego

W 2023 r. dochody budżetowe w części 72 – KRUS zostały zrealizowane w kwocie 168,5 tys. zł i były ponad pięciokrotnie wyższe od planu ustalonego w ustawie budżetowej na rok 2023 z dnia 15 grudnia 2022 r.⁵ (33 tys. zł) oraz były o 25,2% wyższe od dochodów uzyskanych w 2022 r. (134,6 tys. zł). Głównym źródłem dochodów w części 72 – KRUS były dochody w kwocie 156,8 tys. zł z tytułu nienależnie pobranych świadczeń finansowanych z budżetu państwa zleconych do wypłaty KRUS, tj. uzyskane z tytułu zwrotu ujawnionych w 2023 r. nadpłat zasiłków opiekuńczych i zasiłków z tytułu kwarantanny⁶, wypłaconych przez KRUS do

³ W kontroli wykonania budżetu państwa w 2023 r. Najwyższa Izba Kontroli stosuje następujące oceny: pozytywna i negatywna. W przypadku gdy nie zostały spełnione kryteria ani dla oceny pozytywnej, ani dla negatywnej stosuje się ocenę w formie opisowej.

⁴ Oceny cząstkowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych. Ocena cząstkowa może być sformułowana jako ocena pozytywna, ocena negatywna albo ocena w formie opisowej.

⁵ Dz. U. z 2023 r. poz. 256, ze zm., dalej ustawa budżetowa na rok 2023.

⁶ Zasiłki opiekuńcze i zasiłki z tytułu objęcia kwarantanną to świadczenia, które przysługiwały w związku z realizacją przepisów ustawy z dnia 31 marca 2020 r. o zmianie ustawy o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 568, ze zm.) oraz ustawy z dnia

30 września 2020 r. jako zdania zlecone. Decyzje o nienależnie pobranych świadczeniach z ww. tytułów uprawomocniły się w roku 2023, w wyniku czego wystąpił wzrost dochodów budżetowych przekazanych do budżetu państwa w roku 2023 w stosunku do planu dochodów w części 72 – KRUS w tej pozycji planu.

Na koniec 2023 r. wystąpiły należności w kwocie 33,7 tys. zł, w tym kwota 22 tys. zł stanowiła zaległości. Zaległości te były o 22,3% niższe od zaległości na koniec 2022 r. (28,3 tys. zł) i dotyczyły głównie nienależnie pobranych świadczeń finansowanych z budżetu państwa zleconych do wypłaty KRUS, tj. stwierdzonych w 2023 r. nadpłat zasiłków opiekuńczych i zasiłków z tytułu kwarantanny wypłaconych przez KRUS do 30 września 2020 r.

(akta kontroli str. 3079-3080, 3084, 3088-3094)

OBSZAR

2. Wydatki

2.1 Wydatki budżetu państwa w części 72 – Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego

Opis stanu faktycznego

Wydatki budżetu państwa, zaplanowane w ustawie budżetowej na 2023 r. w części 72 – KRUS w kwocie 20 141 263 tys. zł, zostały w trakcie roku zwiększone ze środków rezerw celowych łącznie o 2 071 075 tys. zł, na podstawie dwóch decyzji Ministra Finansów⁷ z 12 października i 22 grudnia 2023 r. Decyzje Ministra Finansów uwzględniały wnioski Prezesa KRUS o wydanie decyzji budżetowej na rok 2023 odpowiednio z 4 października 2023 r.⁸ i 15 grudnia 2023 r.⁹

Decyzją Ministra Finansów z 12 października 2023 r. środki z rezerw celowych¹⁰ w łącznej kwocie 2 057 075 tys. zł przeznaczono, zgodnie z wnioskiem Prezesa KRUS z 4 października 2023 r., na:

- sfinansowanie skutków ustawy o zmianie ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników dotyczących uwzględnienia od 2023 r. nowej podstawy do waloryzacji rolniczych świadczeń emerytalno-rentowych — ustalającej emeryturę podstawową w kwocie równej 90% najniższej emerytury określonej w przepisach emerytalnych. W tym celu dokonano zwiększenia wydatków w części 72 – KRUS, dział 753, rozdział 75305, §2430 – środki w kwocie 2 000 000 tys. zł przekazano na rachunek FER na wypłatę przez FER zwaloryzowanych świadczeń emerytalno-rentowych.
- sfinansowanie skutków ustawy z dnia 26 maja 2023 r. o świadczeniu pieniężnym z tytułu pełnienia funkcji sołtysa¹¹ – środki w kwocie 55 683 tys. zł, w tym celu dokonano zwiększenia wydatków w części 72 – KRUS, dział 753, rozdział 75313, §3110. Zgodnie z regulacjami zawartymi w ww. ustawie KRUS zobowiązana jest do wypłaty świadczenia pieniężnego z tytułu pełnienia funkcji sołtysa.
- pozostałe środki w kwocie 1392 tys. zł zostały przeznaczone na refundację kosztów obsługi przez KRUS wypłaty świadczeń zleconych, tj. świadczenia pieniężnego z tytułu pełnienia funkcji sołtysa. W celu sfinansowania tych kosztów dokonano zwiększenia wydatków w części 72 – KRUS, dział 753, rozdział 75313, §2860.

14 maja 2020 r. o zmianie niektórych ustaw w zakresie działań osłonowych w związku z rozprzestrzenieniem się wirusa SARS-CoV-2 (Dz. U. poz. 875, ze.zm) – dalej zasiłki opiekuńcze i zasiłki z tytułu objęcia kwarantanną.

⁷ Ilekroć w niniejszym wystąpieniu jest mowa o Ministrze Finansów należy przez to rozumieć ministra właściwego do spraw: budżetu, finansów publicznych i instytucji finansowych, którego funkcję w latach 2022–2023 sprawował odpowiednio: Minister Finansów (od 26 października 2021 r. do 9 lutego 2022 r. oraz od 26 kwietnia 2022 r.) oraz Prezes Rady Ministrów, wykonujący obowiązki Ministra Finansów (od 9 lutego 2022 r. do 26 kwietnia 2022 r.).

⁸ Znak: 72.4143.1.1.2023.WMF.

⁹ Znak: 72.4143.1.2.2023.WMF.

¹⁰ Część 83 – Rezerwy celowe, poz. 56 – Rezerwa na zmiany systemowe i niektóre zmiany organizacyjne, w tym nowe zadania.

¹¹ Dz. U. poz. 1073, dalej: ustawa o świadczeniu pieniężnym z tytułu pełnienia funkcji sołtysa.

Decyzją Ministra Finansów z 22 grudnia 2023 r. środki z rezerw celowych¹² w łącznej kwocie 14 000 tys. zł przeznaczono na realizację wypłat przez KRUS świadczeń zleconych (zwiększenie o 13 659 tys. zł wydatków w części 72 – KRUS, dz. 753, r. 75313, §2860) oraz refundację kosztów obsługi wypłaty świadczeń zleconych (zwiększenie o 341 tys. zł wydatków w części 72 – KRUS, dz. 753, r. 75313, §3110). KRUS w ramach zadań zleconych na podstawie odrębnych ustaw niż ustawa o ubezpieczeniu społecznym rolników, zobowiązana jest do wypłaty określonych świadczeń m.in.: świadczeń rentowych dla inwalidów wojennych, wojskowych i osób represjonowanych, ryczałtów energetycznych, dodatków kombatanckich i kompensacyjnych oraz świadczeń pieniężnych dla osób deportowanych do pracy przymusowej, dla żołnierzy zastępczej służby wojskowej, świadczeń pieniężnych dla cywilnych niewidomych ofiar działań wojennych, rodzicielskich świadczeń uzupełniających, świadczeń wyrównawczych dla działaczy opozycji antykomunistycznej oraz świadczeń pieniężnych z tytułu pełnienia funkcji sołtysa. Na podstawie wykonania wydatków do listopada 2023 r. w KRUS oszacowano, że pozostała na grudzień 2023 r. kwota w wysokości 16 890,2 tys. zł była niewystarczająca na wypłatę świadczeń zleconych. Powyższe spowodowane było wyższą niż przyjęto na etapie planowania liczbą osób, którym wypłacane są świadczenia finansowane z budżetu państwa zlecone do wypłaty.

Badaniem objęto dwa wnioski Prezesa KRUS o uruchomienie środków z rezerw celowych (tj. 100% złożonych przez Prezesa KRUS wniosków tej sprawie) oraz 100% środków przyznanych z rezerw celowych. Przyznane rezerwy celowe (z części 83 – Rezerwy celowe, poz. 16 – Zobowiązania wymagalne Skarbu Państwa i poz. 56 – Rezerwa na zmiany systemowe i niektóre zmiany organizacyjne, w tym nowe zadania) dysponent części wykorzystał celowo, zgodnie z przeznaczeniem i w całości. Prawdłowo dokonano zmian w planie finansowym dysponenta części 72 – KRUS, polegających na zwiększeniu planu wydatków ze środków rezerw celowych.

(akta kontroli str. 3081, 3147-3162)

Prezes KRUS nie skorzystała z możliwości przewidzianych art. 6 ustawy zmianie ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników i nie wystąpiła z wnioskiem do Ministra Finansów o przeniesienie wydatków budżetowych z części 32 – Rolnictwo, 33 – Rozwój Wsi, 35 – Rynki Rolne lub 62 – Rybołówstwo do części 72 – KRUS, pomimo realizowanych w 2023 r. przez KRUS zobowiązań wynikających z ustawy o zmianie ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników polegających na wypłacaniu zwaloryzowanych świadczeń emerytalno-rentowych. Przepisy ww. ustawy weszły w życie w dniu 10 marca 2023 r.

Zgodnie z ustaleniami międzyresortowymi pomiędzy Ministrem Finansów, Sekretarzem Stałego Komitetu Rady Ministrów oraz Ministrem Rolnictwa i Rozwoju Wsi środki na ten cel miały być zabezpieczone w ramach środków będących w dyspozycji Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi w łącznej kwocie ok. 600 mln zł.¹³ Z obliczeń dokonanych na podstawie danych wskazanych w tej korespondencji wynikało, że były to środki w łącznej kwocie 622 618 tys. zł.

Główny Księgowy Kasy wyjaśniła m.in., że: „(...) w dniu 24 marca 2023 r. dokonano wstępnego rozliczenia akcji waloryzacji świadczeń emerytalno-rentowych rolniczych

¹² Część 83 – Rezerwy celowe, poz. 16 – Zobowiązania wymagalne Skarbu Państwa.

¹³ W korespondencji Ministra Finansów do Sekretarza Stałego Komitetu Rady Ministrów (pismo znak: DWR1.021.44.2022 z dnia 28 listopada 2022 r. podpisane przez Podsekretarza Stanu z upoważnienia Ministra Finansów) poinformowano, że niezbędne jest jednoznaczne wskazanie przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi, iż brakująca w 2023 r. kwota na wypłaty rolniczych świadczeń emerytalno-rentowych (ok. 0,6 mld zł), zostanie sfinansowana ze środków będących w dyspozycji Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Powyższe potwierdzone zostało w korespondencji Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi do Sekretarza Stałego Komitetu Rady Ministrów (pismo znak: DOS.zs.0210.2.2022 z dnia 30 listopada 2022 r. podpisane przez Sekretarza Stanu z upoważnienia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi) oraz w wyciągu z protokołu ustaleń nr 47/2022 posiedzenia Stałego Komitetu Rady Ministrów w dniu 1 grudnia 2022 r.

w 2023 r., informacja w przedmiotowym zakresie została przekazana do Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi w dniu 24 marca 2023 r. (...) Oszacowano, że powyższe kwoty nie obejmują dodatkowych kosztów Funduszu Emerytalno-Rentowego na 2023 r. na wypłaty dodatków z tytułu opłacania wyższej składki emerytalno-rentowej w kwocie 55.000 tys. zł. W związku z powyższym poinformowano MRiRW, że kwota zabezpieczona w budżecie państwa w rezerwie celowej poz. 56 w wysokości 2.424.000 tys. zł będzie wystarczająca, i nie zachodzi potrzeba (wstępnie na dzień tj. 24 marca 2023 r.) wykorzystania środków zarezerwowanych w wydatkach budżetowych w części 32 – Rolnictwo, 33 – Rozwój Wsi, 35 – Rynki Rolne lub 62 – Rybołówstwo będących w dyspozycji Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi. (...)"

W trakcie 2023 r. Prezes KRUS wystąpiła z wnioskiem do Ministra Finansów o zwiększenie planu wydatków tej części budżetowej (72 – KRUS) ze środków rezerwy celowej (poz. 56) w celu pokrycia ww. zobowiązań KRUS wynikających z ww. ustawy o zmianie ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników. W związku z tym wnioskiem Minister Finansów wydał decyzję zwiększającą plan wydatków budżetowych części 72 – KRUS ze środków rezerw celowych (poz. 56) o łączną kwotę 2 000 000 tys. zł.

Prezes KRUS w sprawie niezłożenia wniosku do Ministra Finansów o dokonanie przeniesień wydatków budżetowych z części Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi, tj. części 32 – Rolnictwo, 33 – Rozwój Wsi, 35 – Rynki Rolne lub 62 – Rybołówstwo do części 72 – KRUS wyjaśniła m.in., że: „(...) Główną przyczyną braku takiego działania był fakt wydania decyzji Ministra Finansów w sprawie zmian w budżecie państwa na rok 2023 z dnia 12 października br. znak: MF/BP6.4143.3.1.2023.MF.5147 zwiększającą część 72 Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego dział 753 Obowiązkowe ubezpieczenia społeczne rozdział 75305 Fundusz Emerytalno-Rentowy o kwotę 2.000.000 tys. zł, oraz analiza wykonania planu finansowego Funduszu Emerytalno-Rentowego na rok 2023 za III kwartały 2023 r. (...)"

Prezes KRUS wyjaśnił, że Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi nie informował dysponenta części 72 – KRUS o kwotach zabezpieczonych w ramach części: 32 – Rolnictwo, 33 – Rozwój wsi, 35 – Rynki rolne lub 62 – Rybołówstwo na sfinansowanie zobowiązań wynikających z ustawy z dnia 13 stycznia 2023 r. o zmianie ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników, tj. na waloryzację rolniczych świadczeń emerytalno-rentowych.

(akta kontroli str. 2677-2689, 2899-2905, 2963)

W 2023 r. nie zwiększano planu wydatków części 72 – KRUS ze środków rezerwy ogólnej.

W 2023 r. blokowania planowanych wydatków w części 72 — KRUS dokonano decyzją Zastępcy Prezesa KRUS¹⁴ z 14 sierpnia 2023 r. na kwotę 6825,2 tys. zł. Blokada planowanych wydatków budżetu państwa w 2023 r. dotyczyła w całości wydatków w dziale 851 Ochrona zdrowia, w rozdziale 85156 Składki na ubezpieczenie zdrowotne oraz świadczenia dla osób nieobjętych obowiązkiem ubezpieczenia zdrowotnego, w § 4130 Składki na ubezpieczenie zdrowotne. Blokady powyższych wydatków w kwocie 6825,2 tys. zł dokonano w związku z ustawą z dnia 16 listopada 2022 r. o zmianie ustawy o zawodach lekarzy i lekarza dentysty oraz niektórych innych ustaw¹⁵, która wprowadziła zmiany w art. 86 ust. 2 ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych¹⁶, polegające na tym, że od 1 stycznia 2023 r. składki zdrowotne za osoby, którym przyznano renty na podstawie przepisów o zaopatrzeniu inwalidów

¹⁴ Decyzja znak: 72.4143.12.1.2023.BD, wydana przez Zastępcę Prezesa KRUS z upoważnienia Prezesa KRUS.

¹⁵ Dz. U. z 2022 r. poz. 2770.

¹⁶ Dz. U. z 2024 r. poz. 146.

wojennych i wojskowych oraz członków ich rodzin, jak również osób, które utraciły wzrok w wyniku działań wojennych w latach 1939-1945 lub eksplozji niewypałów i niewybuchów pozostałych po tych działaniach, otrzymujące dochody z tytułu emerytury i renty zwolnione z podatku dochodowego od osób fizycznych, nie były finansowane z budżetu państwa.

Nie stwierdzono nieprawidłowości w badanej próbie blokowanych planowanych wydatków. Blokowanie planowanych wydatków było zgodne z przepisami ufp i nastąpiło niezwłocznie po ustaleniu, że wydatek nie będzie realizowany.

(akta kontroli str. 3156, 3163-3167)

Plan wydatków po zmianach w części 72 – KRUS na 2023 r. został ustalony w wysokości 22 212 338 tys. zł.

Wydatki budżetu państwa w części 72 – KRUS zostały zrealizowane w 2023 r. w kwocie 22 203 974,6 tys. zł, tj. w 100% planu wydatków po zmianach.

W 2023 r. Kasa nie planowała i nie realizowała wydatków z budżetu środków europejskich.

W 2023 r. Prezes KRUS, jako dysponent części 72 – KRUS, nie otrzymał polecenia Prezesa Rady Ministrów, wydanego w trybie art. 69 ust. 2 ustawy z dnia 31 marca 2020 r. o zmianie ustawy o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych oraz niektórych innych ustaw¹⁷, wpłaty środków budżetowych na Fundusz Przeciwdziałania COVID-19.

Prezes KRUS, jako dysponent części 72 – KRUS, nie otrzymał również polecenia Prezesa Rady Ministrów, wydanego w trybie art. 14 ust. 22 ustawy z dnia 12 marca 2022 r. o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa¹⁸ dokonania wpłaty środków pieniężnych na Fundusz Pomocy.

W 2023 r. wyższa realizacja wydatków budżetowych w części 72 – KRUS o 3 272 177 tys. zł, tj. o 17,3% w stosunku do wykonania w 2022 r. (18 931 797,6 tys. zł) spowodowana była w szczególności waloryzacją świadczeń emerytalno-rentowych w 2023 r. wypłacanych w ramach FER (wzrost wydatków o 3 219 042,3 tys. zł w porównaniu do 2022 r.) w związku z realizacją zapisów ustawy o zmianie ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników oraz zwiększeniu wydatków w rozdziale 75313 Świadczenia finansowane z budżetu państwa zlecone do wypłaty Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych i Kasie Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego w § 3110 Świadczenia społeczne (wzrost wydatków o 60 496 tys. zł w porównaniu do 2022 r.), co było spowodowane waloryzacją świadczeń dla inwalidów wojennych, wojskowych i osób represjonowanych a także dodatków i świadczeń pieniężnych oraz realizacją przez Kasę Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego dodatkowych zadań związanych z wypłatą świadczeń w ramach zadań zleconych na podstawie ustawy z dnia 26 maja 2023 r. o świadczeniu pieniężnym z tytułu pełnienia funkcji sołtysa.

Zwrotu niewykorzystanych środków na wydatki budżetowe w 2023 r. w części 72 – KRUS w kwocie 1538,2 tys. zł dokonano terminowo, tj. 23 stycznia 2024 r., na centralny rachunek budżetu państwa w Ministerstwie Finansów.

W 2023 r. wydatki na dotacje w części 72 – KRUS (21 898 665 tys. zł) stanowiły 98,6% wydatków zrealizowanych w tej części. Dotacje na FER wyniosły 21 877 374 tys. zł, tj. 99,9% wydatków w tej grupie ekonomicznej.

¹⁷ Dz. U. z 2020 r. poz. 568, ze zm., dalej ustawa o zmianie ustawy o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych oraz niektórych innych ustaw.

¹⁸ Dz. U. z 2022 r. poz. 583, ze zm.

U dysponenta części 72 – KRUS badaniem objęto próbę dotacji dobraną w sposób celowy ze względu na miesiące w 2023 r., w których zrealizowano wypłaty dotacji w najwyższych kwotach, tj. w październiku 2023 r. (2 325 015 tys. zł) i w grudniu 2023 r. (2 147 323 tys. zł).

Skontrolowane operacje dotyczyły przekazania środków dotacji z rachunku bankowego wydatków budżetowych dysponenta części 72 – KRUS na rachunek bankowy FER w wybranych miesiącach, w łącznej kwocie 4 472 338 tys. zł i stanowiły 20,4% kwoty zrealizowanych wydatków na dotacje w 2023 r. w tej części budżetowej (21 898 665 tys. zł). W badanej próbie nie stwierdzono nieprawidłowości.

(akta kontroli str. 3081-3134, 3168-3178)

Ponadto, w części 72 – KRUS, w ramach zadań zleconych do wypłaty KRUS w 2023 r., zrealizowano wydatki w kwocie 304 658,7 tys. zł¹⁹, z przeznaczeniem na:

- 2507 świadczeń rentowych dla inwalidów wojennych, wojskowych i osób represjonowanych na kwotę 89 030,4 tys. zł, stanowiącą 29,2% ogółu wydatków w ramach zadań zleconych do wypłaty KRUS – podstawa prawna art. 4 ust. 1, art. 2 ust. 1 lit. a i art. 3 ustawy z dnia 29 maja 1974 r. o zaopatrzeniu inwalidów wojennych i wojskowych oraz ich rodzin²⁰ w związku z art. 33 ust. 2 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników²¹,
- 300 692 ryczałty energetyczne na kwotę 73 166,1 tys. zł, stanowiącą 24% ogółu wydatków w ramach zadań zleconych do wypłaty KRUS – podstawa prawna art. 24 ustawy z dnia 24 stycznia 1991 r. o kombatantach oraz niektórych osobach będących ofiarami represji wojennych i okresu powojennego²², art. 3 ust. 1 i art. 4 ustawy z dnia 2 września 1994 r. o świadczeniu pieniężnym i uprawnieniach przysługujących żołnierzom zastępczej służby wojskowej przymusowo zatrudnianym w kopalniach węgla, kamieniołomach, zakładach rud uranu i batalionach budowlanych²³, art. 7 ust. 1 i art. 12 ustawy z dnia 16 listopada 2006 r. o świadczeniu pieniężnym i uprawnieniach przysługujących cywilnym niewidomym ofiarom działań wojennych²⁴,
- 119 207 świadczeń pieniężnych z tytułu pełnienia funkcji sołtysa na kwotę 54 850,5 tys. zł, stanowiącą 18% ogółu wydatków w ramach zadań zleconych do wypłaty KRUS – podstawa prawna art. 3 i art. 9 ustawy o świadczeniu pieniężnym z tytułu pełnienia funkcji sołtysa,
- 85 368 dodatków kombatanckich na kwotę 24 457,5 tys. zł, stanowiącą 8% ogółu wydatków w ramach zadań zleconych do wypłaty KRUS – podstawa prawna art. 24 ustawy z dnia 24 stycznia 1991 r. o kombatantach oraz niektórych osobach będących ofiarami represji wojennych i okresu powojennego,
- 56 785 świadczeń pieniężnych dla osób deportowanych do pracy przymusowej na kwotę 14 380,5 tys. zł, stanowiącą 4,7% ogółu wydatków w ramach zadań zleconych do wypłaty KRUS – podstawa prawna art. 5 ust. 1 i art. 6 ustawy z dnia 31 maja 1996 r. o osobach deportowanych do pracy

¹⁹ W dziale 753, rozdział 75313, § 3110.

²⁰ Dz. U. z 2023 r. poz. 1100.

²¹ Dz. U. z 2024 r. poz. 90, dalej ustawa o ubezpieczeniu społecznym rolników.

²² Dz. U. z 2022 r. poz. 2039.

²³ Dz. U. z 2021 r. poz. 1774.

²⁴ Dz. U. z 2021 r. poz. 1820.

przymusowej oraz osadzonych w obozach pracy przez III Rzeszę i Związek Socjalistycznych Republik Radzieckich²⁵,

- 240 136 dodatków kompensacyjnych na kwotę 10 318,8 tys. zł, stanowiącą 3,4% ogółu wydatków w ramach zadań zleconych do wypłaty KRUS – podstawa prawna art. 24 ustawy z dnia 24 stycznia 1991 r. o kombatantach oraz niektórych osobach będących ofiarami represji wojennych i okresu powojennego, art. 3 ust. 1 i art. 4 ustawy z dnia 2 września 1994 r. o świadczeniu pieniężnym i uprawnieniach przysługujących żołnierzom zastępczej służby wojskowej przymusowo zatrudnianym w kopalniach węgla, kamieniołomach, zakładach rud uranu i batalionach budowlanych,
- 1370 rodzicielskich świadczeń uzupełniających na kwotę 26 016,2 tys. zł, stanowiącą 8,5% ogółu wydatków w ramach zadań zleconych do wypłaty KRUS – podstawa prawna art. 10 ustawy z dnia 31 stycznia 2019 r. o rodzicielskim świadczeniu uzupełniającym²⁶,
- 995 dodatków pieniężnych dla inwalidy wojennego na kwotę 1092,5 tys. zł, stanowiącą 0,4% ogółu wydatków w ramach zadań zleconych do wypłaty KRUS – podstawa prawna art. 4 ust. 1, art. 2 ust. 1 lit. c i art. 3 ustawy z dnia 29 maja 1974 r. o zaopatrzeniu inwalidów wojennych i wojskowych oraz ich rodzin w związku z art. 33 ust. 2 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników,
- 162 zasiłki pogrzebowe po inwalidach wojennych, wojskowych i osobach represjonowanych na kwotę 648 tys. zł, stanowiącą 0,2% ogółu wydatków w ramach zadań zleconych do wypłaty KRUS – podstawa prawna art. 4 ust. 1, art. 2 ust. 1 lit. d i art. 3 ustawy z dnia 29 maja 1974 r. o zaopatrzeniu inwalidów wojennych i wojskowych oraz ich rodzin w związku z art. 33 ust. 2 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników,
- 20 503 świadczenia pieniężne dla żołnierzy zastępczej służby wojskowej na kwotę 5860,3 tys. zł, stanowiącą 1,9% ogółu wydatków w ramach zadań zleconych do wypłaty KRUS – podstawa prawna art. 3 ust. 1 i art. 4 ustawy z dnia 2 września 1994 r. o świadczeniu pieniężnym i uprawnieniach przysługujących żołnierzom zastępczej służby wojskowej przymusowo zatrudnianym w kopalniach węgla, kamieniołomach, zakładach rud uranu i batalionach budowlanych,
- 73 świadczenia pieniężne dla cywilnych niewidomych ofiar działań wojennych na kwotę 87,5 tys. zł, stanowiącą poniżej 0,1% ogółu wydatków w ramach zadań zleconych do wypłaty KRUS – podstawa prawna art. 7 ust. 1 i art. 12 ustawy z dnia 16 listopada 2006 r. o świadczeniu pieniężnym i uprawnieniach przysługujących cywilnym niewidomym ofiarom działań wojennych,
- 3711 świadczeń wyrównawczych dla działaczy opozycji antykomunistycznej na kwotę 4741,1 tys. zł, stanowiącą 1,6% ogółu wydatków w ramach zadań zleconych do wypłaty KRUS – podstawa prawna art. 10c oraz art. 10i ustawy

²⁵ Dz. U. z 2021 r. poz. 1818.

²⁶ Dz. U. z 2022 r. poz. 1051.

z dnia 20 marca 2015 r. o działaczach opozycji antykomunistycznej oraz osobach represjonowanych z powodów politycznych²⁷,

- 12 dodatków dla weterana na kwotę 1,9 tys. zł, stanowiącą poniżej 0,1% ogółu wydatków w ramach zadań zleconych do wypłaty KRUS – podstawa prawna art. 36 ust. 1 i art. 37 ust. 3 ustawy z dnia 19 sierpnia 2011 r. o weteranach działań poza granicami państwa²⁸.

(akta kontroli str. 456)

Na koniec 2023 r. zobowiązania w części 72 – KRUS wyniosły 86 tys. zł i były niższe o 633,3 tys. zł (tj. o 88%) od zobowiązań według stanu na koniec 2022 r. (719,3 tys. zł). Zmniejszenie stanu zobowiązań wynikało głównie z braku w 2023 r. zobowiązań w dziale 851 Ochrona zdrowia, w rozdziale 85156 Składki na ubezpieczenie zdrowotne oraz świadczenia dla osób nieobjętych obowiązkiem ubezpieczenia zdrowotnego, w § 4130 Składki na ubezpieczenie zdrowotne. Zobowiązania z tego tytułu nie wystąpiły na koniec 2023 r. w związku ze zmianami wprowadzonymi w art. 86 ust. 2 ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych. W wyniku wprowadzonych zmian od 1 stycznia 2023 r. składki zdrowotne za osoby, którym przyznano renty na podstawie przepisów o zaopatrzeniu inwalidów wojennych i wojskowych oraz członków ich rodzin, jak również osób, które utraciły wzrok w wyniku działań wojennych w latach 1939-1945 lub eksplozji niewypałów i niewybuchów pozostałych po tych działaniach, otrzymujące dochody z tytułu emerytury i renty zwolnione z podatku dochodowego od osób fizycznych, nie były finansowane z budżetu państwa.

W części 72 – KRUS w 2023 r. nie wystąpiły zobowiązania wymagalne.

(akta kontroli str. 3083)

Oprócz wydatków z części 72 – KRUS, świadczenia realizowane przez KRUS finansowano z Funduszu Solidarnościowego (dalej FS), wydatkując 4 706 857,5 tys. zł, z przeznaczeniem na:

- 2 214 406 świadczeń uzupełniających dla osób niezdolnych do samodzielnej egzystencji na kwotę 1 067 861,9 tys. zł, o których mowa w art. 11 ust. 1 ustawy z dnia 31 lipca 2019 r. o świadczeniu uzupełniającym dla osób niezdolnych do samodzielnej egzystencji²⁹, wypłacanych zgodnie z umową z 1 października 2019 r. zawartą pomiędzy Ministrem Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej (dalej Minister RPiPS) a Prezesem KRUS,
- 817 535³⁰ dodatkowych rocznych świadczeń pieniężnych (tzw. trzynasta emerytura) na kwotę 1 299 344,8 tys. zł, o których mowa w art. 14 ustawy z dnia 9 stycznia 2020 r. o dodatkowym rocznym świadczeniu pieniężnym dla emerytów

²⁷ Dz. U. z 2023 r. poz. 388, ze zm.

²⁸ Dz. U. z 2023 r. poz. 2112.

²⁹ Dz. U. z 2024 r. poz. 256.

³⁰ Liczba ta obejmowała: 46 dodatkowych rocznych świadczeń pieniężnych za 2021 r. na kwotę 311 tys. zł, 128 dodatkowych rocznych świadczeń pieniężnych za 2022 r. na kwotę 421,5 tys. zł oraz 817 361 dodatkowych rocznych świadczeń pieniężnych za 2023 r. na kwotę 1 298 612,3 tys. zł.

- i rencistów³¹, wypłacanych zgodnie z umową z 25 marca 2020 r. zawartą pomiędzy Ministrem RPiPS a Prezesem KRUS,
- 803 346³² kolejnych dodatkowych rocznych świadczeń pieniężnych (tzw. czternasta emerytura) na kwotę 2 117 599,8 tys. zł, o których mowa w ustawie z dnia 26 maja 2023 r. o kolejnym dodatkowym rocznym świadczeniu pieniężnym dla emerytów i rencistów³³, wypłacanych zgodnie z umową z 5 sierpnia 2022 r. zawartą pomiędzy Ministrem RPiPS a Prezesem KRUS,
 - 11 838 rent socjalnych na kwotę 221 978,9 tys. zł, o których mowa w art. 14 ust. 1 ustawy z dnia 27 czerwca 2003 r. o rencie socjalnej³⁴, wypłacanych zgodnie z umową z 2 stycznia 2020 r. zawartą pomiędzy Ministrem RPiPS a Prezesem KRUS,
 - 18 zasiłków pogrzebowych po osobach pobierających rentę socjalną na kwotę 72 tys. zł, o których mowa w ustawie o rencie socjalnej, wypłacanych zgodnie z umową z 2 stycznia 2020 r. zawartą pomiędzy Ministrem RPiPS a Prezesem KRUS.

(akta kontroli str. 3190)

W ramach działań nadzorczych dotyczących realizowanych w 2023 r. zadań KRUS sporządzano m.in. meldunki statystyczne o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego rolników oraz o świadczeniach wypłacanych przez KRUS na podstawie odrębnych ustaw niż ustawa o ubezpieczeniu społecznym rolników, miesięczne informacje o zadaniach zleconych, informacje o wypłatach niezrealizowanych zadań zleconych. Prawidłowość wykorzystania środków na dotacje otrzymane z budżetu przez państwowe fundusze celowe pozostające w dyspozycji Prezesa KRUS była analizowana i weryfikowana na podstawie sprawozdań i informacji przekazywanych do Centrali KRUS przez Oddziały Regionalne KRUS (dalej OR KRUS). Rodzaje i częstotliwość sporządzanych sprawozdań przez jednostki organizacyjne KRUS zostały określone w §3 ust. 2 pkt. 1-6 Zasad rachunkowości KRUS³⁵.

Sporządzano też sprawozdania określone obowiązującymi przepisami prawa, w tym w układzie zadaniowym oraz sprawozdania wewnętrzne według wzorów określonych w Zasadach rachunkowości KRUS oraz w zawartych umowach.

Ponadto dokonywano analizy stanu środków pieniężnych na rachunkach państwowych funduszy celowych pozostających w dyspozycji Prezesa KRUS oraz innych wydzielonych rachunkach KRUS, a także analizy zapotrzebowań OR KRUS na środki dotyczące świadczeń emerytalno-rentowych i innych świadczeń wypłacanych przez KRUS na podstawie odrębnych ustaw niż ustawa o ubezpieczeniu społecznym rolników.

³¹ Dz. U. z 2022 r. poz. 2575.

³² Liczba ta obejmowała: 144 kolejne dodatkowe roczne świadczenia pieniężne za 2021 r. na kwotę 306,7 tys. zł, 389 kolejnych dodatkowych rocznych świadczeń pieniężnych za 2022 r. na kwotę 814,6 tys. zł oraz 802 813 kolejnych dodatkowych rocznych świadczeń pieniężnych za 2023 r. na kwotę 2 116 478,5 tys. zł.

³³ Dz. U. poz. 1407, ze zm.

³⁴ Dz. U. z 2023 r. poz. 2194, dalej ustawa o rencie socjalnej.

³⁵ Załącznik do zarządzenia nr 19 Prezesa KRUS z dnia 12 lipca 2023 r. w sprawie zasad rachunkowości (Dz. Urz. Prezesa KRUS poz. 20).

W 2023 r. Biuro Audytu i Kontroli Centrali KRUS (dalej BAIK) przeprowadziło 13 kontroli kompleksowych ujętych w planie na 2023 r. We wszystkich kontrolach kompleksowych objęto badaniami zagadnienia dotyczące wydatkowania środków publicznych. Kontrolami objęto placówki terenowe KRUS, Centra Rehabilitacji Rolników, Oddziały Regionalne i Centralę KRUS. W przypadku otrzymania zaleceń pokontrolnych dyrektorzy OR KRUS w wyznaczonych terminach informowali Prezesa KRUS o ich realizacji. Ponadto, BAIK w 2023 r. przeprowadziło dwie kontrole problemowe, jedną kontrolę sprawdzającą oraz jedną kontrolę doraźną (pozaplanową).

W 2023 r. BAIK przeprowadziło również cztery zadania audytowe we wszystkich zaplanowanych obszarach (zamówienia publiczne, ocena procesu prowadzenia działań prewencyjnych, prawidłowość podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników, ocena procesu przyznawania i wypłacania emerytur rolniczych) w jednostkach terenowych KRUS i w Centrali KRUS. W badanych procesach audytowanych obszarów identyfikowano ryzyka (nie stwierdzono istotnych) i wydawano zalecenia. Przeprowadzono również trzy zadania audytowe – czynności sprawdzających realizację zaleceń wydanych w ramach trzech audytów dotyczących zamówień publicznych, procesu dokonywania zakupów z FA oraz procesu gospodarowania majątkiem ruchomym w 2020 r.

W Centrali KRUS w 2023 r. przeprowadzono dwa audyty wewnętrzne, tj.:

1. „Ocena procesu realizacji zamówień publicznych, których wartość jest równa lub przekracza kwotę 130.000,00 złotych” (zadanie zapewniające) – w sprawozdaniu z przeprowadzonego zadania audytowego nie stwierdzono nieprawidłowości oraz nie wydano zaleceń.
2. „Ocena procesu zakupów dokonywanych z Funduszu Administracyjnego” (w 2023 r. wykonano czynności sprawdzające po audycie przeprowadzonym w 2020 oraz czynności sprawdzające wykonanie zaleceń wydanych po czynnościach sprawdzających dotyczących audytu z 2020 r. wydanych w 2021 r.) – zalecenia wydane po audycie w 2020 r. i czynnościach sprawdzających przeprowadzonych w 2021 r. zostały zrealizowane.

Biuro Finansowe Centrali KRUS przeprowadziło cztery inspekcje w Oddziałach Regionalnych KRUS, po których w dwóch przypadkach wydano rekomendacje.

(akta kontroli str. 3022-3078, 3179-3189)

W wystąpieniu pokontrolnym z dnia 21 kwietnia 2023 r. o wynikach kontroli P/23/001 Wykonanie budżetu państwa w 2022 r. w części 72 – Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego oraz realizacja planów finansowych Funduszu Emerytalno-Rentowego i Funduszu Administracyjnego, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, w związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami, wniosła o wzmocnienie nadzoru w zakresie prowadzenia prawidłowej dokumentacji przy udzielaniu zamówień publicznych wyłączonych ze stosowania ustawy z dnia 11 września 2019 r. Prawo zamówień publicznych³⁶.

Wskazany wniosek pokontrolny został zrealizowany. W ramach wzmocnienia nadzoru w zakresie prowadzenia prawidłowej dokumentacji przy udzielaniu zamówień publicznych wyłączonych ze stosowania pzp zostały wprowadzone następujące działania naprawcze:

³⁶ Dz. U. z 2023 r. poz. 1605, ze zm., dalej: pzp.

1. Pracownicy zostali pouczeni o konieczności przestrzegania wewnętrznych zarządzeń dotyczących zamówień publicznych bez wyjątku dla każdego typu zamówień.
2. W roku 2023 odbywały się szkolenia zewnętrzne i wewnętrzne dla pracowników w ww. zakresie mające na celu poszerzenie szczegółowej wiedzy i umiejętności, celem wyeliminowania nieprawidłowości w przyszłości.
3. W ramach wzmocnienia nadzoru nad prawidłową realizacją przepisów dotyczących zamówień publicznych została wprowadzona w roku 2023 zmiana wewnętrznych zarządzeń w sprawie realizacji w Kasie Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego zamówień publicznych, których wartość jest równa lub przekracza kwotę 130.000,00 zł oraz w sprawie realizacji zamówień publicznych, których wartość nie przekracza kwoty 130.000,00 zł oraz wyłączonych ze stosowania przepisów ustawy Prawo zamówień publicznych w zakresie doszczegółowienia wymogów dotyczących udokumentowania szacunków zamówienia.

(akta kontroli str. 893-918)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

OCENA CZĄSTKOWA

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie wykonanie budżetu państwa w części 72 – KRUS w zakresie realizacji wydatków według stanu na koniec 2023 r.

Prawidłowo dokonano blokowania planowanych wydatków oraz prawidłowo rozliczono i celowo wykorzystano środki pochodzące z rezerw celowych. W wyniku kontroli próby dotacji w części 72 – KRUS ustalono, że badane dotacje zostały wykorzystane w pełni i celowo, tj. przekazane przez dysponenta części na FER. Dotacje zostały rzetelnie i terminowo rozliczone i zaksięgowane. Zadania nałożone na Kasę Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego w 2023 r. zostały zrealizowane i zakres realizowanych zadań nie został ograniczony.

OBSZAR

3. Wykonanie planu finansowego Funduszu Emerytalno-Rentowego

Plan finansowy FER został ustalony w tabeli nr 24 załącznika nr 13 do ustawy budżetowej na rok 2023.

W planie tym przychody FER (z refundacją kosztów wypłaty świadczeń zbiegowych³⁷ i innych transferów) zostały ustalone w kwocie 22 724 129 tys. zł, a koszty (ze świadczeniami zbiegowymi i innymi transferami) w kwocie 23 115 002 tys. zł. Dotację z budżetu państwa do FER ustalono w wysokości 19 878 144 tys. zł.

Plan przychodów i kosztów FER na 2023 r. został opracowany i przekazany do wiadomości Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi (dalej Minister RiRW) w dniu 17 lutego 2023 r., tj. w terminie 30 dni od dnia ogłoszenia ustawy budżetowej na 2023 r., zgodnie z wymogiem § 3 rozporządzenia z dnia 21 grudnia 2018 r. Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi w sprawie sposobu prowadzenia gospodarki finansowej Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego³⁸.

³⁷ Świadczenia zbiegowe – emerytury, renty, zasiłki pogrzebowe i ekwiwalenty pieniężne za deputaty węglowe, wypłacane w ramach jednego systemu ubezpieczenia społecznego (powszechnego bądź rolniczego). Wysokość świadczenia w powszechnym systemie ubezpieczenia społecznego ulega proporcjonalnemu zwiększeniu w razie uwzględnienia w nim okresu pracy w gospodarstwie rolnym według zasad określonych w art. 25 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników.

³⁸ Dz. U. z 2019 r. poz. 144, ze zm., dalej: rgf KRUS.

W 2023 roku plan finansowy FER był zmieniany trzykrotnie³⁹, raz na podstawie art. 29 ust. 12 ufp (zmiana dotyczyła m. in.: zwiększenia kosztów składek na ubezpieczenia zdrowotne finansowane z dotacji budżetowej przy jednoczesnym zmniejszeniu kosztów zasiłków pogrzebowych) oraz dwa razy na podstawie art. 15zh ust. 1 pkt 3 ustawy z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych⁴⁰ (pierwsza zmiana dotyczyła zwiększenia przychodów i odpowiednio kosztów w związku z przyznaniem środków z Funduszu Przeciwdziałania COVID-19, druga zmiana – zmniejszenia przychodów i odpowiednio kosztów dotyczących powyższych środków).

Zmiany planu finansowego FER zostały dokonane z zachowaniem zasad określonych w ufp, ustawie o szczególnych rozwiązaniach związanych z COVID-19 oraz trybu określonego w rgf KRUS, a także zgodnie z procedurą planowania rzeczowo-finansowego funduszy będącej elementem procesu „Planowanie, sprawozdawczość i rozliczenia” zawartej w Księdze procesów Zintegrowanego Systemu Zarządzania w KRUS.

Po zmianach dokonanych w 2023 r., plan finansowy FER, w zakresie przychodów (z refundacją kosztów wypłaty świadczeń zbiegowych i innych transferów) wyniósł 24 906 638 tys. zł, a w zakresie kosztów (ze świadczeniami zbiegowymi i innymi transferami w kwocie 1 128 761 tys. zł) – 25 091 885 tys. zł. Dotacja z budżetu państwa do FER w planie po zmianach wzrosła o 2 000 000 tys. zł względem wysokości ustalonej w ustawie budżetowej na rok 2023 i wyniosła 21 878 144 tys. zł.

Główny Księgowy KRUS wyjaśniła, że wzrost dotacji do FER z budżetu państwa w stosunku do planu określonego w ustawie budżetowej na rok 2023 wynikał z konieczności zrealizowania postanowień ustawy o zmianie ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników, polegających na uwzględnieniu emerytury podstawowej w kwocie równej 90% najniższej emerytury określonej w przepisach emerytalnych, przy waloryzacji rolniczych świadczeń emerytalno-rentowych. Na podstawie analizy danych o stopniu realizacji powyższych zadań w okresie styczeń – sierpień 2023 r. oszacowano, że koszty Funduszu Emerytalno-Rentowego będą wyższe od planowanych o 2 000 000 tys. zł.

W 2023 r. koszty FER były wyższe od przychodów FER. Różnica przychodów i kosztów FER w 2023 r. wyniosła w zakresie planu ustalonego w ustawie budżetowej na rok 2023 (-390 873 tys. zł), planu po zmianach (-185 247 tys. zł), wykonania w 2023 r. (-142 631,2 zł), podczas gdy w 2022 r. w zakresie wykonania — koszty FER (21 307 022,5 tys. zł) stanowiły 99,5% przychodów FER (21 406 660,5 tys. zł).

Główny Księgowy KRUS wyjaśniła, że: „(...) koszty państwowego funduszu celowego, tj. Funduszu Emerytalno-Rentowego mogą być pokrywane tylko w ramach posiadanych środków finansowych obejmujących bieżące przychody, w tym dotację z budżetu państwa i pozostałości środków z okresów poprzednich. Wyjaśniam, że wykonanie w roku 2023 kosztów Funduszu Emerytalno-Rentowego w kwocie 25.040.713,6 tys. zł było wyższe od wykonania przychodów w kwocie 24.898.082 tys. zł, a różnica przychodów i kosztów FER wyniosła w zakresie planu ustalonego w ustawie budżetowej na rok 2023 (-) 390.873 tys. zł, planu po zmianach (-) 185.247 tys. zł, jak i wykonania (-) 142.631,2 tys. zł z uwagi na wyższe koszty tego funduszu, głównie w następujących pozycjach planu finansowego Funduszu Emerytalno - Rentowego: emerytury i renty rolnicze, zasiłki pogrzebowe, zasiłki macierzyńskie, pozostałe świadczenia, świadczenia zbiegowe i inne transfery, odpis na fundusz administracyjny, w stosunku do przychodów tego funduszu. (...) Podkreślenia wymaga fakt, że koszty Funduszu Emerytalno-Rentowego ze świadczeniami zbiegowymi i innymi transferami zrealizowane według stanu na

³⁹ Plan finansowy FER na rok 2023 z 17 lutego 2023 r. zmieniono: 3 marca, 30 listopada oraz 29 grudnia 2023 r.

⁴⁰ Dz. U. z 2024 r. poz. 340, ze zm., dalej: ustawa o szczególnych rozwiązaniach związanych z COVID-19.

31 grudnia 2023 r. wyniosły 25.040.713 tys. zł, tj. w kwocie o 3.733.691 tys. zł wyższej od kosztów zrealizowanych w tej pozycji w 2022 r. (21.307.022 tys. zł), oraz o 1.925.711 tys. zł wyższej od planu ustalonego w ustawie budżetowej na rok 2023 (23.115.002 tys. zł) wynikały głównie z waloryzacji świadczeń emerytalno – rentowych w 2023 r.”

(akta kontroli str. 594-679, 819-834, 3228-3230)

3.1. Wykonanie planu przychodów FER

Opis stanu faktycznego

W planie finansowym FER po zmianach ujęto przychody ogółem w kwocie 24 906 638 tys. zł (z refundacją kosztów wypłaty świadczeń zbiegowych i innych transferów). Zrealizowane w 2023 r. przychody⁴¹ ogółem wyniosły 24 898 082,4 tys. zł⁴² i były niższe o 8555,6 tys. zł, tj. o 0,03% od ustalonych w planie po zmianach. Przychody FER pochodziły z:

- dotacji budżetu państwa w kwocie 21 877 374 tys. zł, co stanowiło 87,9% przychodów FER ogółem,
- składek na ubezpieczenia emerytalno-rentowe opłacanych przez ubezpieczonych rolników w kwocie 1 773 413,2 tys. zł, co stanowiło 7,1% przychodów FER ogółem,
- pozostałych przychodów (przypis) w kwocie 72 793,5 tys. zł, co stanowiło 0,3% przychodów FER ogółem,
- refundacji kosztów wypłaty świadczeń zbiegowych i innych transferów w kwocie 1 127 749,3 tys. zł, co stanowiło 4,5% przychodów FER ogółem,
- odpisu od Funduszu Składowego w kwocie 46 697,3 tys. zł, co stanowiło 0,2% przychodów FER ogółem,
- środków z Funduszu Przeciwdziałania COVID-19 w kwocie 55 tys. zł, co stanowiło poniżej 0,1% przychodów FER ogółem.

Osiągnięte w 2023 r. przychody ogółem były wyższe o 3 491 421,9 tys. zł, tj. o 16,3% w porównaniu do przychodów FER w 2022 r. (21 406 660,5 tys. zł).

W 2023 r. zrealizowane przychody z tytułu dotacji z budżetu państwa były niższe od planowanych o 770 tys. zł, tj. o 0,004% oraz wyższe o 3 219 042,3 tys. zł, tj. o 17,3% od zrealizowanych w 2022 r. (18 658 331,7 tys. zł).

Zrealizowane w 2023 r. przychody z tytułu składek na ubezpieczenie emerytalno-rentowe były niższe od planowanych o 5529,8 tys. zł, tj. o 0,3% oraz wyższe o 318 224,2 tys. zł, tj. o 21,9% od zrealizowanych w 2022 r. (1 455 189 tys. zł).

Osiągnięte w 2023 r. przychody z tytułu pozostałych przychodów (przypis) były niższe od planowanych o 315,5 tys. zł, tj. o 0,4% oraz niższe o 1944,4 tys. zł, tj. o 2,6% od zrealizowanych w 2022 r. (74 737,9 tys. zł).

W 2023 r. zrealizowane przychody z tytułu refundacji kosztów wypłaty świadczeń zbiegowych i innych transferów były niższe od planowanych o 1011,7 tys. zł, tj. o 0,1% oraz wyższe o 22 722,4 tys. zł, tj. o 2,1% od zrealizowanych w 2022 r. (1 105 026,9 tys. zł).

Osiągnięte w 2023 r. przychody z tytułu odpisu od Funduszu Składowego były niższe od planowanych o 886,7 tys. zł, tj. o 1,9% oraz niższe o 6762,3 tys. zł, tj. o 12,6% od zrealizowanych w 2022 r. (53 459,6 tys. zł).

⁴¹ Ilekroć w niniejszym wystąpieniu występuje określenie „przychody FER”, należy przez to rozumieć przychody FER z refundacją kosztów wypłaty świadczeń zbiegowych i innych transferów.

⁴² W 2023 r. zrealizowane przychody FER (bez refundacji kosztów wypłaty świadczeń zbiegowych i innych transferów) wyniosły 23 770 333,1 tys. zł.

Zrealizowane w 2023 r. przychody z Funduszu Przeciwdziałania COVID-19 były niższe od planowanych o 42 tys. zł, tj. o 43,3% oraz niższe o 59 860,4 tys. zł, tj. o 99,9% od zrealizowanych w 2022 r. (59 915,4 tys. zł).

Prezes KRUS wyjaśniła, że wzrost wykonania przychodów w pozycji dotacja z budżetu państwa w 2023 r. w stosunku do wykonania 2022 r. wynikał ze wzrostu świadczeń emerytalno-rentowych w związku z ich waloryzacją i wprowadzeniem nowej definicji emerytury podstawowej oraz z konieczności zapewnienia realizacji zadań ustawowych FER. Prezes KRUS wyjaśniła, że stwierdzony wzrost przychodów w pozycji składki (przypis) oraz refundacji kosztów wypłaty świadczeń zbiegowych i inne transfery w 2023 r. względem roku 2022 r. były, tak jak w przypadku wzrostu przychodów z dotacji, konsekwencją waloryzacji emerytury podstawowej w 2023 r. oraz z wprowadzeniem nowej definicji emerytury podstawowej (co stanowiło podstawę do wymiaru kwartalnej składki oraz przyczynę wzrostu kosztów rozliczeń świadczeń zbiegowych). Prezes KRUS wyjaśniła również, że zmniejszenie przychodów z tytułu odpisu z funduszu składowego względem 2022 r. było wynikiem niższej liczby wypłacanych w 2023 r. zasiłków macierzyńskich (118 053 w 2023 r. w stosunku do 135 645 w 2022 r.), a także że niższe wykonanie planu przychodów w pozycji środki z Funduszu Przeciwdziałania COVID-19 zarówno w odniesieniu do wykonania planu w 2022 r. jak również do planu na 2023 r. wynika z mniejszej niż planowano ilości wypłaconych zasiłków opiekuńczych oraz zasiłków z tytułu objęcia kwarantanną w związku z wystąpieniem wirusa SARS-CoV-2, co było spowodowane m.in. odwołaniem w dniu 1 lipca 2023 r. stanu zagrożenia epidemicznego na terenie Rzeczypospolitej Polskiej.

Na koniec 2023 r., należności netto FER (pomniejszone o odpis aktualizujący w wysokości 87 782,4 tys. zł) wyniosły 141 796,4 tys. zł i w porównaniu do stanu na koniec 2022 r. (137 563,8 tys. zł) były wyższe o 4232,6 tys. zł, tj. o 3,1%.

Na koniec 2023 r. należności brutto FER (uwzględniające odpis aktualizujący należności) wyniosły 229 578,8 tys. zł i dotyczyły składek na ubezpieczenie społeczne rolników w kwocie 149 893,2 tys. zł, pozostałych przychodów w kwocie 66 313,5 tys. zł oraz refundacji kosztów wypłaty świadczeń zbiegowych i innych transferów w kwocie 13 372,1 tys. zł.

W stosunku do wykonania w 2022 r. nastąpiło zmniejszenie należności brutto FER o 0,4%, na które złożyło się m.in. zmniejszenie należności z tytułu składek (przypis) w kwocie 1895,3 tys. zł (tj. o 1,2%), zmniejszenie pozostałych przychodów (przypis) w kwocie 880,4 tys. zł przy jednoczesnym wzroście należności z tytułu refundacji kosztów wypłaty świadczeń zbiegowych i innych transferów w kwocie 1968,4 tys. zł, tj. o 17,3%.

Główny Księgowy KRUS wyjaśniła, że wyższe wykonanie należności w 2023 r. w stosunku do wykonania w 2022 r., jak również odnotowany w danym okresie wzrost należności z tytułu refundacji kosztów wypłaty świadczeń zbiegowych i innych transferów wynikały ze zmiany sposobu rozliczenia z Zakładem Ubezpieczeń Społecznym świadczeń emerytalno-rentowych wypłaconych przez KRUS i refundowanych z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz świadczeń zleconych wypłaconych przez KRUS i finansowanych z budżetu państwa. Powyższe świadczenia przestały być rozliczane z ZUS w okresie kwartalnym na rzecz miesięcznego, bez wpłat zaliczek.

Według stanu na 31 grudnia 2023 r. należności wymagalne brutto wyniosły 160 837,6 tys. zł i były wyższe o 10 830,2 tys. zł, tj. o 7,2% od należności wymagalnych na koniec 2022 r. (150 007,4 tys. zł) Odnotowane wzrosty należności wymagalnych wystąpiły w oddziałach regionalnych KRUS i dotyczyły głównie zaległości z tytułu składek od rolników. W Centrali KRUS należności wymagalne nie wystąpiły.

Główny Księgowy KRUS wyjaśniła, że w celu zmniejszenia kwoty zaległości z tytułu składek na ubezpieczenia występujących na kontach zadłużonych rolników jednostki organizacyjne KRUS podejmowały następujące działania w celu ich odzyskania:

- dokonywały systematycznej analizy kont nowych dłużników w celu ustalenia przyczyny powstania zaległości i podjęcia najbardziej efektywnych działań mobilizujących dłużników do spłaty należności składowych,
- przeprowadzały wizytacje w zadłużonych gospodarstwach, w celu ustalenia optymalnej formy spłaty zaległości,
- informowały rolników o możliwości skorzystania z ulgi w spłacie należności z tytułu składek w formie odroczenia terminu płatności lub rozłożenia na raty bądź możliwości umorzenia należności w całości lub w części. Udzielenie ulgi w wyżej wymienionych formach następowało wyłącznie na wniosek osoby zainteresowanej, zgodnie z postanowieniami art. 41a ust. 1 pkt 1 i 2 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników,
- wdrażały postępowania egzekucyjne, dokonywały zabezpieczenia zadłużeń, poprzez wpis hipoteki w księdze wieczystej gospodarstwa, co gwarantowało odzyskanie wierzytelności w przyszłości,
- przenosiły odpowiedzialność za nieopłacone składki na osoby trzecie i spadkobierców,
- dokonywały potrąceń z zasiłków chorobowych, jednorazowych odszkodowań z tytułu wypadku przy pracy rolniczej lub ze świadczeń emerytalno-rentowych wypłacanych dłużnikom.

W 2023 r. skierowano do urzędów skarbowych 18 685 tytułów wykonawczych w sprawie należności z tytułu składek i należności pochodnych na łączną kwotę 31 397 tys. zł. Organy egzekucyjne ścigały w 2023 r. kwotę 18 626,1 tys. zł należności oraz zwróciły do KRUS z powodu nieściągalności 872 tytułów wykonawczych na kwotę 937,2 tys. zł.

Według stanu na koniec 2023 r., 730 dłużników nienależnie pobrało świadczenia z tytułu emerytur, rent lub świadczeń krótkoterminowych na łączną kwotę 4251 tys. zł, która była wyższa o 133,8 tys. zł w stosunku do 2022 r.

W 2023 r. w Centrali KRUS nie dokonano umorzenia i odroczenia należności oraz nie rozkładano należności na raty. Działania takie prowadzone były w oddziałach regionalnych KRUS, w których w 2023 r. umorzono należności dotyczące FER na kwotę 645 829,7 tys. zł, odroczone należności w kwocie 289 714,7 tys. zł oraz rozłożono na raty należności na kwotę 28 216 554 tys. zł.

(akta kontroli str. 680-746, 851-854)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

3.2. Wykonanie planu kosztów FER

Opis stanu
faktycznego

W planie finansowym FER po zmianach ujęto koszty ogółem w kwocie 25 091 885 tys. zł (ze świadczeniami zbiegowymi i innymi transferami). Zrealizowane koszty⁴³ ogółem wyniosły 25 040 713,6 tys. zł⁴⁴ i były niższe o 51 171,4 tys. zł tys. zł, tj. o 0,2% od ustalonych w planie po zmianach.

⁴³ Ilekroć w niniejszym wystąpieniu występuje określenie „koszty FER”, należy przez to rozumieć koszty Funduszu ze świadczeniami zbiegowymi i innymi transferami.

⁴⁴ W 2023 r. zrealizowane koszty FER (bez świadczeń zbiegowych i innych transferów) wyniosły 23 912 964,3 tys. zł.

W strukturze kosztów FER ogółem ze względu na najwyższe kwoty ich realizacji głównymi tytułami były:

- emerytury rolnicze w kwocie 16 054 077,8 tys. zł stanowiące 64,1% kosztów FER ogółem,
- renty rolnicze w kwocie 4 129 368,1 tys. zł stanowiące 16,5% kosztów FER ogółem,
- zasiłki pogrzebowe w kwocie 170 323 tys. zł stanowiące 0,7% kosztów FER ogółem,
- zasiłki macierzyńskie w kwocie 116 743,2 tys. zł stanowiące 0,5% kosztów FER ogółem,
- pozostałe świadczenia w kwocie 899 848,1 tys. zł stanowiące 3,6% kosztów FER ogółem,
- świadczenia zbiegowe i inne transfery w kwocie 1 127 749,3 tys. zł stanowiące 4,5% kosztów FER ogółem,
- odpis na Fundusz Administracyjny w kwocie 770 553,0 tys. zł stanowiący 3,1% kosztów FER ogółem,
- składki na ubezpieczenia zdrowotne finansowane z dotacji budżetu w kwocie 1 768 415,0 tys. zł stanowiące 7,1% kosztów FER ogółem,
- koszty przeciwdziałania COVID-19 w kwocie 55 tys. zł stanowiące poniżej 0,1% kosztów FER ogółem.

Poniesione w 2023 r. koszty ogółem były wyższe o 3 733 691,1 tys. zł, tj. o 17,5% w porównaniu do 2022 r. (21 307 022,5 tys. zł). Wynikało to m. in. z wyższych w stosunku do 2022 r. kosztów:

- emerytur rolniczych o 3 030 509,3 tys. zł (wzrost o 23,3%),
- rent rolniczych o 622 931,4 tys. zł (wzrost o 17,8%),
- pozostałych świadczeń o 108 686,2 tys. zł (wzrost o 13,7%),
- innych kosztów o 468,7 tys. zł (wzrost o 15,2%),
- odpisu na Fundusz Administracyjny o 58 417 tys. zł (wzrost o 8,2%),
- odsetek o 6,4 tys. zł (wzrost o 23%).

Prezes KRUS wyjaśniła, że wyższe koszty emerytur i rent rolniczych oraz koszty pozostałych świadczeń spowodowane były waloryzacją świadczeń emerytalnych i rentowych w 2023 r. z FER oraz z wprowadzeniem nowej definicji emerytury podstawowej, stanowiącej kwotę równą 90% najniższej emerytury określonej w przepisach prawnych. Odnotowany wzrost kosztów odpisu na FA w stosunku do roku 2022 r. wynikał ze wzrostu kosztów realizacji zadań FA w 2023 r. i miał na celu zapewnienie płynności finansowej FA w tym roku. Jednocześnie Prezes KRUS wyjaśniła, że wzrost w pozycji inne koszty, względem wykonania FER w 2022 r. wynikał z wyższych niż planowano kosztów utworzenia odpisu aktualizującego należności w 2023 r.

Niższe w 2023 r. w porównaniu do 2022 r. były natomiast koszty FER poniesione na:

- zasiłki pogrzebowe o 36 416,8 tys. zł (zmniejszenie o 17,6%, z kwoty 206 739,8 tys. zł w 2022 r. do kwoty 170 323 tys. zł w 2023 r.),
- zasiłki macierzyńskie o 16 905,7 tys. zł (zmniejszenie o 12,6%, z kwoty 133 648,9 tys. zł w 2022 r. do kwoty 116 743,2 tys. zł w 2023 r.),

- świadczenia sfinansowane z Funduszu Przeciwdziałania COVID-19 o 60 294,2 tys. zł (zmniejszenie o 99,9%, z kwoty 60 349,2 tys. zł w 2022 r. do kwoty 55 tys. zł w 2023 r.).

Prezes KRUS wyjaśniła, że niższa realizacja kosztów zasiłków pogrzebowych w 2023 r. w porównaniu do planu na 2023 r. oraz wykonania w 2022 r. była spowodowana zmniejszeniem ilości wypłaconych zasiłków pogrzebowych w związku z niższą umieralnością świadczeniobiorców KRUS. Wyższa ilość tych świadczeń w 2022 r. (51 694 zasiłki pogrzebowe) a w konsekwencji przyjęty plan na 2023 r. były spowodowane sytuacją związaną z wystąpieniem wirusa COVID-19 jednakże już w 2023 roku, liczba tych świadczeń spadła do 42 583. Prezes KRUS wyjaśniła, że zmniejszenie kosztów poniesionych na zasiłki macierzyńskie w 2023 r. było konsekwencją obowiązującej od 1 stycznia 2016 r. zmiany ustawy o świadczeniach rodzinnych, która dała możliwość nabycia prawa świadczenia rodzicielskiego (odpowiednik obecnego zasiłku macierzyńskiego w systemie ubezpieczenia społecznego rolników), również dla osób objętych ubezpieczeniem społecznym rolników. W związku z tym istnieje prawdopodobieństwo, że część osób ubezpieczonych w KRUS uzyskała wypłatę świadczenia w urzędzie gminy, gdzie rolnicy składają również wnioski o inne świadczenia wynikające z ustawy o świadczeniach rodzinnych. Ustawa o świadczeniach rodzinnych stwarzała możliwość nabycia prawa do świadczenia pielęgnacyjnego z tytułu sprawowania opieki nad dzieckiem niepełnosprawnym pod warunkiem niepobierania zasiłku macierzyńskiego z innego tytułu. Natomiast świadczenie pielęgnacyjne przysługiwało w wyższej wysokości niż zasiłek macierzyński i matki niepełnosprawnych urodzonych dzieci rezygnowały w KRUS z zasiłku macierzyńskiego. Prezes KRUS wyjaśniła również, że niższe koszty związane z przeciwdziałaniem COVID-19 wynikały z odwołania w dniu 1 lipca 2023 r. stanu zagrożenia epidemicznego na terenie Rzeczypospolitej Polskiej, co spowodowało zmniejszenie wypłaty przez KRUS liczby świadczeń w postaci przyznawanych na wniosek i zgodnie z obowiązującymi przepisami zasiłków opiekuńczych oraz zasiłków z tytułu objęcia kwarantanną.

Poniesione w 2023 r. koszty realizacji zadań FER były wyższe od zaplanowanych w planie finansowym po zmianach, w odniesieniu do następujących pozycji:

- inne koszty – w planie po zmianach założono wykonanie tej pozycji w kwocie do 1500 tys. zł, natomiast faktyczne wykonanie na koniec 2023 r. wyniosło 3546,8 tys. zł (wzrost o 136,5% względem planu FER po zmianach),
- odsetki – w planie po zmianach założono wykonanie tej pozycji w kwocie do 25 tys. zł, natomiast faktyczne wykonanie na koniec 2023 r. wyniosło 34,2 tys. zł (wzrost o 36,8% względem planu FER po zmianach).

Zastępca Prezesa KRUS wyjaśnił, że stwierdzone w 2023 r. przekroczenie wykonania kosztów w pozycji „inne koszty” względem planu finansowego FER po zmianach wynikało z faktu, że na pozycję tę składały się koszty, których konkretne oszacowanie nie jest możliwe w ciągu roku bilansowego dla którego jest sporządzony plan finansowy funduszu, tj.: utworzenie odpisu aktualizującego należności w 2023 r. (w kwocie 2561,1 tys. zł), uchylene decyzji w kwocie 193,3 tys. zł, umorzenie należności pozostałych w kwocie 313,2 tys. zł oraz inne (m.in. składki na ubezpieczenie społeczne FER za II kw. 2020 r. - rozliczenie z okresem wstecznym, odpisy nienależnie pobranych świadczeń za lata ubiegłe) w kwocie 479,2 tys. zł. Koszty te powstały (wyłącznie w układzie memoriałowym) na przełomie stycznia i lutego roku następującego po roku którego dotyczył plan finansowy, tj. już w roku 2024. Zastępca Prezesa KRUS wyjaśnił, że ze względu na możliwy termin uzyskania wiedzy o faktycznej wysokości tych kosztów oraz fakt, że zmiana planu finansowego funduszu wymaga zgody Ministra Finansów oraz opinii sejmowej komisji ds. budżetu, nie było już możliwości dokonania zmiany planu finansowego.

Zastępca Prezesa KRUS wyjaśnił, że wyższe wykonanie planu FER w pozycji „odsetki” w roku 2023 w stosunku do planu po zmianach na rok 2023 mogło wystąpić w świetle art. 164 ufp i wynikało z faktu, że KRUS miał obowiązek wypłacenia ww. odsetek nie tylko w przypadku załatwienia wniosku o świadczenie po terminie ustawowym, lecz także w sytuacjach, gdy: sąd zmieni decyzję Prezesa KRUS na korzyść zainteresowanego i zobowiąże KRUS do wypłaty świadczenia za okres wsteczny z odsetkami, jak również w sytuacji, gdy wystąpi konieczność wyrównania niedopłat świadczeń powstałych z winy oddziału, ujawnionych podczas weryfikacji akt. Koszty i wydatki wykazane w sprawozdaniu Rb-40 FER za rok 2023 jako „odsetki” zostały naliczone przez Oddziały Regionalne KRUS oraz zaewidencjonowane w ich księgach rachunkowych. Wynikały one z następujących przyczyn: prawomocne wyroki sądu, wina urzędnika gminy, nieterminowe wykonanie wyroku Sądu Administracyjnego, błąd systemu oraz nieterminowe załatwienie wniosku o rentę rolniczą.

Zastępca Prezesa KRUS wyjaśnił również, że w KRUS były prowadzone bieżące analizy wykonania budżetu na podstawie sprawozdań statystycznych i finansowych (miesięcznych, kwartalnych, na potrzeby jednostki także półrocznych sprawozdań z budżetu zadaniowego), które polegały na uzgodnieniu danych ze sprawozdawczości finansowej ze sprawozdawczością statystyczną. Z przeprowadzonych analiz nie wynikała potrzeba zmiany planu finansowego FER w zakresie przywołanych pozycji kosztów i wydatków w stopniu wyższym niż wcześniej zaplanowano.

Szczegółowym badaniem objęto koszty i odpowiadające im wydatki w wysokości 4 135 430,3 tys. zł, co stanowiło 17% kwoty poniesionych w 2023 r. w Centrali KRUS kosztów FER (24 264 944,9 tys. zł). Koszty zostały poniesione terminowo z zachowaniem kryterium legalności, były gospodarne oraz celowe. Koszty i odpowiadające im wydatki zostały prawidłowo naliczone, zapotrzebowane i rozliczone. Nie wystąpiły przypadki nieterminowych płatności skutkujących zaplaceniem odsetek, kar lub opłat.

Średnia miesięczna liczba świadczeniobiorców emerytur rolniczych w 2023 r. wyniosła 762 tys., a przeciętna emerytura z dodatkami finansowana z FER wyniosła 1755 zł.

W 2023 r. przeciętnie miesięcznie było 212 tys. świadczeniobiorców rent rolniczych, a przeciętna renta z dodatkami finansowana z FER wyniosła 1626 zł.

W 2023 r. ściągальność składek wyniosła 101%⁴⁵.

Stan FER na koniec 2023 r. wyniósł 65 241,1 tys. zł i był niższy od stanu na koniec 2022 r. o 142 631,2 tys. zł. Stan FER na koniec 2023 r. obejmował środki pieniężne w kwocie 274 986,9 tys. zł, należności w kwocie 141 368,6 tys. zł i zobowiązania w kwocie 351 114,5 tys. zł.

Najwyższa kwota dotyczyła zobowiązań wobec Narodowego Funduszu Zdrowia i wynosiła 309 486,1 tys. zł. Pozostałe zobowiązania dotyczyły przede wszystkim płatności wobec budżetu z tytułu podatku dochodowego od osób fizycznych i składek na ubezpieczenie społeczne rolników. Główny Księgowy KRUS wyjaśniła: „(...) stan Funduszu Emerytalno-Rentowego na koniec roku ustalony w ustawie budżetowej na 2023 r. został określony w wartości ujemnej (-) 215.834,0 tys. zł, z uwagi na to, że planowany stan funduszu na początek roku 2023 w kwocie 175.039,0 tys. zł wraz z planowanymi przychodami w kwocie 22.724.129,0 tys. zł nie pokrywały planowanych kosztów realizacji zadań w wysokości 23.115.002,0 tys. zł. Projekt planu finansowego Funduszu Emerytalno-Rentowego na rok 2023 został opracowany zgodnie z pismem Ministra Finansów z dnia 14 lipca 2022 r. znak: BP6.411.9.2022,

⁴⁵ Wskaźnik ściągальności składek rozumiany jest jako stosunek wpływów z tytułu składek do przypisu składek w danym roku.

aktualizacja na podstawie pisma z dnia 18 sierpnia 2022 r. znak: BP6.411.14.2022 oraz na podstawie pisma Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 24 sierpnia 2022 r. znak: DBD.pi.3800.9.2022.1 i przekazany do Ministra Finansów pismem znak: 0000-BF.3103.24.2022 z dnia 29 lipca 2022 r., z dnia 19 sierpnia 2022 r. oraz z dnia 24 sierpnia 2022 r. Powyższe nie budziło żadnych zastrzeżeń w ocenie Ministra Finansów.”

Zobowiązania wymagalne na koniec 2023 r. nie wystąpiły.

(akta kontroli str. 680-708, 747-813, 3233)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

3.3. Gospodarowanie wolnymi środkami FER

Opis stanu
faktycznego

Stan środków pieniężnych FER na koniec 2023 roku wyniósł 274 986,9 tys. zł i był niższy o 114 599,7 tys. zł w stosunku do stanu tych środków na koniec 2022 r. (389 586,6 tys. zł).

Średniomiesięczny stan środków FER w 2023 r. wynosił 320 340,5 tys. zł, przy czym najwyższy stan środków odnotowano w styczniu (689 681,2 tys. zł), natomiast najniższy w sierpniu (154 362,2 tys. zł).

Główny Księgowy KRUS wyjaśniła, że: „(...) Stan środków pieniężnych na rachunku bankowym jest niższy w stosunku do roku 2022, z uwagi na fakt pokrycia wyższych kosztów i wydatków FER w stosunku do roku 2022 głównie w związku z wypłaceniem zwaloryzowanych świadczeń emerytalno – rentowych. Jednocześnie wyjaśniam, że stan środków pieniężnych wraz należnościami pokrywają zobowiązania funduszu.”

KRUS nie dokonywała w 2023 r. lokowania wolnych środków FER, gdyż głównym źródłem przychodów tego funduszu (87,9%) były dotacje budżetu państwa. Zgodnie z art. 48 ust. 1 ufp Prezes KRUS może dokonywać lokat wolnych środków, z wyjątkiem środków pochodzących z dotacji z budżetu. FER nie został wskazany wśród będących w dyspozycji Prezesa KRUS funduszy, których wolne środki mogły podlegać lokowaniu (§10 rgf KRUS).

W 2023 r., zgodnie z art. 78 ust. 2 usr, FER utworzony był z dotacji z budżetu państwa, ze składek na ubezpieczenia emerytalno-rentowe płaconych przez ubezpieczonych rolników, z refundacji ze środków Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (dalej FUS) kosztów wypłaty świadczeń zbiegowych i innych transferów, z odpisu od Funduszu Składowego. Ponadto, źródłem przychodów FER w 2023 r. były środki z Funduszu Przeciwdziałania COVID-19. Poza wyżej wymienionymi źródłami przychodów – w 2023 r. w ramach FER – nie wystąpiły inne przychody, w tym z tytułu wpłat z budżetu państwa. Nie wystąpiły przypadki przekazania do FER obligacji Skarbu Państwa. Prezes KRUS jako dysponent państwowego funduszu celowego (FER) nie zaciągał kredytów ani pożyczek. Prezes KRUS jako dysponent państwowego funduszu celowego (FER) nie otrzymał polecenia Prezesa Rady Ministrów w trybie art. 65 ust. 16 ustawy z dnia 31 marca 2020 r. o zmianie ustawy o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych oraz niektórych innych ustaw dokonania wpłaty środków pieniężnych na Fundusz Przeciwdziałania COVID-19. Prezes KRUS jako dysponent państwowego funduszu celowego (FER) nie otrzymał również, w trybie art. 14 ust. 22 ustawy z dnia 12 marca 2022 r. o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa, polecenia dokonania wpłaty środków pieniężnych na Fundusz Pomocy.

(akta kontroli str. 289-300, 680-708, 760, 814-836, 3232-3233)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

3.4. Realizacja zadań FER

W 2023 r., zgodnie z art. 78 ust. 1 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników, FER przeznaczony był na finansowanie świadczeń z ubezpieczenia emerytalno-rentowego, emerytur i rent z innego ubezpieczenia społecznego, wypłacanych łącznie ze świadczeniami z ubezpieczenia emerytalno-rentowego, wraz z dodatkami, refundację określonych kosztów Funduszowi Ubezpieczeń Społecznych oraz ubezpieczeń zdrowotnych określonych ustawowo osób. W ramach powyższych ustawowych zadań ze środków FER zrealizowano:

- emerytury rolnicze dla 762 471 świadczeniobiorców (przeciętnie w miesiącu) w łącznej kwocie 16 054 077,8 tys. zł,
- renty rolnicze dla 211 583 świadczeniobiorców (przeciętnie w miesiącu) w łącznej kwocie 4 129 368,1 tys. zł,
- zasiłki pogrzebowe w liczbie 42 583 w łącznej kwocie 170 323,0 tys. zł,
- zasiłki macierzyńskie w liczbie 118 053 w łącznej kwocie 116 743,2 tys. zł,
- pozostałe świadczenia dla 625 526 świadczeniobiorców (przeciętnie w miesiącu) w łącznej kwocie 899 336,7 tys. zł. Świadczenia te zostały wypłacone przez:
 - Ministerstwo Obrony Narodowej - dla 75 świadczeniobiorców (przeciętnie w miesiącu) w łącznej kwocie 803,8 tys. zł,
 - Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji - dla 346 świadczeniobiorców (przeciętnie w miesiącu) w łącznej kwocie 3183,5 tys. zł,
 - Ministerstwo Sprawiedliwości - dla 35 świadczeniobiorców (przeciętnie w miesiącu) w łącznej kwocie 301,6 tys. zł,
 - Zakład Ubezpieczeń Społecznych z ubezpieczenia społecznego rolników na podstawie art. 56, 63, 73 i 180 ustawy o emeryturach i rentach z FUS - dla 625 069 świadczeniobiorców (przeciętnie w miesiącu) w łącznej kwocie 895 047,7 tys. zł.

W 2023 r. z FER w ramach świadczeń zbiegowych pracowniczych, finansowanych ze środków Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, wypłacono:

- 32 415 świadczeń (przeciętnie w miesiącu) z tytułu emerytur i rent w łącznej kwocie 1 107 747,8 tys. zł,
- 2442 zasiłków pogrzebowych w łącznej kwocie 9766,5 tys. zł,
- 4732 ekwiwalentów pieniężnych za deputaty węglowe w łącznej kwocie 10 235 tys. zł.

W 2023 r., w ramach FER, ze środków pochodzących z Funduszu Przeciwdziałania COVID-19 w łącznej wysokości 55 tys. zł wypłacono dla rolników:

- zasiłki opiekuńcze za 213 dni opieki w łącznej kwocie 7,1 tys. zł,
- 29 zasiłków z tytułu kwarantanny w łącznej kwocie 47,9 tys. zł.

Według stanu na grudzień 2023 r. w KRUS zarejestrowanych było 1 997 395 uprawnionych świadczeniobiorców objętych ubezpieczeniem zdrowotnym. Składka zdrowotna takich beneficjentów została w 2023 r. uzupełniona kwotą 1 768 415 tys. zł w ramach FER z dotacji budżetowej.

W realizacji ustawowych zadań ze środków FER w latach 2022–2023, odnotowano nieznaczne zmniejszenie średniej miesięcznej liczby świadczeniobiorców pobierających emerytury rolnicze (z 773 175 w 2022 r. do 762 471 w 2023 r. –

zmniejszenie o 1,4%) oraz renty rolnicze (z 219 465 w 2022 r. do 211 583 w 2023 r. – zmniejszenie o 3,6%). Pomimo odnotowanych zmniejszeń liczby świadczeniobiorców kwoty wypłacanych świadczeń wzrosły względem 2022 r. o odpowiednio 23,3% dla emerytur rolniczych (z 13 023 568,5 tys. zł w 2022 r. do 16 054 077,8 tys. zł w 2023 r.) oraz o 17,8% dla rent rolniczych (z 3 506 436,7 tys. zł w 2022 r. do 4 129 368,1 tys. zł w 2023 r.). Wyższe wykonanie kosztów emerytur i rent rolniczych w 2023 r. w stosunku do wykonania w 2022 r. wynikało z waloryzacji świadczeń emerytalnych w 2023 r. z FER oraz z wprowadzenia nowej definicji emerytury podstawowej, stanowiącej kwotę równą 90% najniższej emerytury określonej w przepisach prawnych. Na stałym poziomie utrzymywała się liczba osób, których świadczenia (określane w planie finansowym FER jako pozostałe świadczenia) finansowane były z FER, ale wypłacane przez inne organy emerytalno-rentowe, tj. ZUS (na podstawie art. 56, 63, 73 i 180 ustawy o emeryturach i rentach z FUS) oraz biura emerytalno-rentowe podległe Ministerstwu Obrony Narodowej, Ministerstwu Spraw Wewnętrznych i Administracji oraz Ministerstwu Sprawiedliwości. W latach 2022-2023 liczba osób ogółem otrzymujących pozostałe świadczenia zmniejszyła się z 628 126 do 625 526, tj. o 2600 (o 0,4%), zaś kwota wypłat poniesionych z tego tytułu wzrosła z 790 774,3 tys. zł w 2022 r. do 899 336,7 tys. zł w 2023 r. (tj. o 13,7%) co, podobnie jak w przypadku emerytur i rent rolniczych, wynikało z waloryzacji świadczeń emerytalnych w 2023 r. z FER oraz z wprowadzenia nowej definicji emerytury podstawowej.

W 2023 r. (w stosunku do 2022 r.), zmniejszyła się liczba wypłaconych zasiłków macierzyńskich (z 135 645 w 2022 r. do 118 053 w 2023 r. – spadek o 13%) jak również zmalała kwota wypłat tych świadczeń (spadek o 12,6%). Stan taki był spowodowany możliwością nabycia prawa świadczenia rodzicielskiego (odpowiednik obecnego zasiłku macierzyńskiego w systemie ubezpieczenia społecznego rolników), również dla osób objętych ubezpieczeniem społecznym rolników. Przepisy wprowadzające w życie świadczenie rodzicielskie nie wskazywały, który organ wypłaca świadczenie, w związku z czym najprawdopodobniej część osób ubezpieczonych w KRUS uzyskała wypłatę świadczenia w urzędzie gminy, gdzie rolnicy składają również wnioski o inne świadczenia wynikające z ustawy o świadczeniach rodzinnych. Ustawa o świadczeniach rodzinnych stwarzała możliwość nabycia prawa do świadczenia pielęgnacyjnego z tytułu sprawowania opieki nad dzieckiem niepełnosprawnym pod warunkiem niepobierania zasiłku macierzyńskiego z innego tytułu. Świadczenie pielęgnacyjne przysługiwało natomiast w wyższej wysokości niż zasiłek macierzyński i matki dzieci z niepełnosprawnościami rezygnowały w KRUS z zasiłku macierzyńskiego. W 2023 r. (w stosunku do 2022 r.), zmniejszyła się również liczba wypłaconych zasiłków pogrzebowych (z 51 694 w 2022 r. do 42 583 w 2023 r. – zmniejszenie o 17,6%) oraz zmalała kwota wypłat tych świadczeń (spadek o 17,6%). Zaobserwowana tendencja spadkowa była konsekwencją niższej umieralności świadczeniobiorców KRUS w 2023 r., względem roku 2022.

Określona w planie finansowym FER jako świadczenia zbiegowe pracownicze kwota wypłat poniesionych na finansowanie emerytur, rent, zasiłków pogrzebowych i ekwiwalentów pieniężnych za deputaty węglowe, wypłacanych w ramach jednego systemu ubezpieczenia społecznego (powszechnego bądź rolniczego) nieznacznie wzrosła w 2023 r. w porównaniu do roku 2022, wynosząc odpowiednio 1 127 749,3 tys. zł w 2023 r. względem 1 105 026,9 tys. zł w 2022 r. (wzrost o 2,1%).

W związku z wygasaniem epidemii COVID-19 oraz odwołaniem w dniu 1 lipca 2023 r. stanu zagrożenia epidemicznego nastąpiło znaczne zmniejszenie liczby wniosków o zasiłki opiekuńcze i z tytułu kwarantanny. Kwota tych świadczeń wypłacanych przez FER ze środków Funduszu Przeciwdziałania COVID-19 zmniejszyła się z 60 349,2 tys. zł w 2022 r. do 55 tys. zł w 2023 r., tj. o 60 294,1 tys. zł (o 99,9%).

Nieznaczne zmniejszenie liczby osób ubezpieczonych w KRUS z 2 061 450 (stan na grudzień 2022 r.) do 1 997 395 (stan na grudzień 2023 r.), tj. o 64 055 (3,1%) wynikało przede wszystkim z uwarunkowań demograficznych (zmniejszenie liczby mieszkańców wsi oraz malejąca liczba urodzin).

(akta kontroli str. 680-708, 837-854)

W 2023 r. KRUS realizował zadanie dotyczące zobowiązań wynikających z ustawy o zmianie ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników.

Prezes KRUS wyjaśniła że: „(...) na waloryzację świadczeń rolniczych w związku z realizacją ustawy z dnia 13 stycznia 2023 r. o zmianie ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników (Dz. U. z 2023 r. poz. 337) poniesiono miesięczne koszty/wydatki z akcji waloryzacji w kwocie 364.947 tys. zł, tj. za okres od marca do grudnia 2023 r. oszacowano waloryzację w wysokości ok. 3.649.474 tys. zł. Środki finansowe na pokrycie zobowiązań wynikających z ww. ustawy pochodziły z rezerwy celowej Ministra Finansów poz. 56 – Rezerwa na zmiany systemowe i niektóre zmiany organizacyjne, w tym nowe zadania w kwocie 2.000.000 tys. zł, a pozostała kwota w wysokości 1.649.474 tys. zł została pokryta z realizacji planu finansowego Funduszu Emerytalno – Rentowego, stanowiącego załącznik nr 13 tabela 24 do ustawy budżetowej na rok 2023 (Dz. U. z 2023 r. poz. 256).(...)”.

(akta kontroli str. 2688)

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie wykonanie planu finansowego FER. Zmiany planu finansowego zostały dokonane prawidłowo. Koszty zostały przeznaczone na zadania ustawowe FER i realizowane były w ramach FER zgodnie z przepisami prawa, celowo i gospodarnie oraz zostały rzetelnie rozliczone przez dysponenta Funduszu.

Stwierdzone
nieprawidłowości
OCENA CZĄSTKOWA

OBSZAR

4. Wykonanie planu finansowego Funduszu Administracyjnego

W planie finansowym FA, zawartym w tabeli nr 26 załącznika nr 13 ustawy budżetowej na rok 2023 rok, przychody zostały ustalone w kwocie 932 840 tys. zł, a koszty w kwocie 1 000 891 tys. zł. W trakcie roku, w planie finansowym FA na 2023 rok dokonano trzech zmian w trybie art. 29 ust. 12 ufp oraz dwóch zmian, w trybie art. 15 zh ustawy o szczegółowych rozwiązaniach związanych z COVID-19. Badaniem objęto wszystkie ww. zmiany dokonane w planie FA, nie stwierdzając nieprawidłowości. Zmiany planów w zakresie przychodów i kosztów były uzasadnione realizacją celów FA⁴⁶, zmian dokonano zgodnie z zasadami i trybem określonymi w ww. przepisach. Plan po zmianach na 2023 r. w zakresie przychodów FA wyniósł 943 443 tys. zł, a w zakresie kosztów 1 019 846 tys. zł.

W 2023 r. koszty FA w 2023 r. były wyższe od przychodów FA. Różnica przychodów FA i kosztów FA w 2023 r. wyniosła w zakresie planu ustalonego w ustawie budżetowej na rok 2023 (-68 051 tys. zł), planu po zmianach (-76 403 tys. zł), wykonania w 2023 r. (-41 922,1 tys. zł). Kwota tej różnicy w zakresie wykonania w 2023 r. (-41 922,1 tys. zł) była 8,4 razy wyższa w stosunku do wykonania w 2022 r. (- 4 986,5 tys. zł).

Główny Księgowy KRUS wyjaśniła, że: „(...) wykonanie w roku 2023 kosztów Funduszu Administracyjnego w kwocie 989.077,4 tys. zł było wyższe od wykonania przychodów w kwocie 947.155,3 tys. zł, a różnica przychodów i kosztów FA wyniosła w zakresie planu ustalonego w ustawie budżetowej na rok 2023 (-) 68.051 tys. zł, planu po zmianach (-) 76.403 tys. zł, jak i wykonania (-) 41.922,1 tys. zł z uwagi na

⁴⁶ Podstawowe zadania FA wynikają z art. 79 ust. 1 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników. Z FA finansowane są również koszty wynagrodzeń wraz z pochodnymi oraz inne koszty, w tym zakup usług i dostaw niezbędne do funkcjonowania KRUS i obsługi realizowanych przez Kasę zadań.

wyższe koszty tego funduszu, głównie w następujących pozycjach planu finansowego Funduszu Administracyjnego:

- wynagrodzenia osobowe tj. wzrost o 15,3 % w stosunku do roku 2022, oraz z uwagi na jednorazowe zwiększenie funduszu wynagrodzeń osobowych w roku 2023 w związku z ustawą z dnia 7 lipca 2023 r. o zmianie ustawy o szczególnych rozwiązaniach służących realizacji ustawy budżetowej na rok 2023 oraz niektórych innych ustaw, która wprowadziła regulację umożliwiającą wypłatę jednorazowego specjalnego dodatku motywacyjnego pracownikom sfery budżetowej za szczególne zaangażowanie w pracy w roku 2023. Jednorazowy wzrost środków finansowych na wynagrodzenia osobowe odpowiadał wysokości 3,2% kwoty stanowiącej 5/12 planowanych wynagrodzeń w 2023 roku, i powyższe nie skutkowało skutków finansowych przechodzących na kolejny rok budżetowy,
- wynagrodzenia bezosobowe, z uwagi na podwyższenie wysokości stawek wynagrodzenia dla lekarzy zatrudnionych w systemie orzecznictwa lekarskiego KRUS (...),
- zakup usług, w tym usług remontowych,
- opłaty pocztowe i usługi bankowe,
- zakup usług informatycznych,
- pozostałe, obejmujące głównie zakup materiałów i wyposażenia, zakup energii, opłaty za administrowanie i czynsze za budynki, lokale i pomieszczenia garażowe, odpisy na Zakładowy Fundusz Świadczeń Socjalnych, amortyzacja (umorzenia)
- przelewy redystrybucyjne, w tym koszty obsługi przez ZUS świadczeń rolnych, oraz Fundusz Motywacyjny

w stosunku do przychodów tego funduszu."

Główny Księgowy KRUS wyjaśniła również, że: „(...) kwota różnicy w zakresie wykonania w 2023 r. (-) 41.922,1 tys. zł była 8,4 razy wyższa w stosunku do wykonania w 2022 r. (-) 4.986,5 tys. zł głównie z uwagi na:

- wzrost w 2023 r. przychodów o kwotę 79.751,3 tys. zł w porównaniu do 2022 r., tj.:
 - wzrost w 2023 r. odpisu z funduszu emerytalno-rentowego na fundusz administracyjny o kwotę 58.417,0 tys. zł w porównaniu do 2022 r.,
 - wzrost w 2023 r. odpisu z funduszu składkowego o kwotę 14.187,0 tys. zł w porównaniu do 2022 r.,
- wzrost w 2023 r. kosztów o kwotę 116.686,9 tys. zł w porównaniu do 2022 r., tj.:
 - wzrost w 2023 r. wynagrodzeń osobowych i bezosobowych oraz pochodnych od wynagrodzeń o kwotę 75.319,7 tys. zł w porównaniu do 2022 r.,
 - wzrost w 2023 r. zakupu usług o kwotę 24.017,9 tys. zł w porównaniu do 2022 r. (w tym opłaty pocztowe i usługi bankowe, usługi informatyczne),
 - wzrost w 2023 r. pozostałych kosztów o kwotę 9.488,5 tys. zł w porównaniu do 2022 r. (w tym zakup materiałów i wyposażenia, zakup energii, opłaty za administrowanie i czynsze za budynki, lokale i pomieszczenia garażowe, odpisy na Zakładowy Fundusz Świadczeń Socjalnych)."

(akta kontroli str. 268-276, 318-586, 3231-3232, 3236)

4.1. Wykonanie planu przychodów FA

Opis stanu faktycznego

Przychody Funduszu Administracyjnego w 2023 r. wyniosły 947 155,3 tys. zł. Były one wyższe o 3 712,3 tys. zł, tj. o 0,4 % od planu po zmianach (943 443 tys. zł)

i wyższe o 79 751,3 tys. zł, tj. o 9,2 % od wykonania w 2022 r. (867 404 tys. zł). Wzrost wynikał ze zwiększenia wydatków FER i FS, a tym samym zwiększonym odpisem od tych funduszy na rzecz FA⁴⁷.

Przychody FA pochodziły głównie z:

- odpisu od FER (81,4% zrealizowanych przychodów ogółem w 2023 r.),
- refundacji świadczeń zleconych do wypłaty, refundacji przez ZUS kosztów obsługi tzw. świadczeń zbiegowych oraz z tytułu zwrotu kosztów poboru i ewidencjonowania (8,9% zrealizowanych przychodów ogółem),
- odpisu od FS (8,7 % zrealizowanych przychodów ogółem).

W 2023 r. przychody FA z tytułu odpisu od FER zostały zrealizowane w wysokości 770 553 tys. zł, stanowiącej 100% planu po zmianach (770 553 tys. zł) oraz 108,2 % wykonania w 2022 r. (712 136 tys. zł).

Przychody FA z tytułu refundacji kosztów obsługi świadczeń zleconych do wypłaty, refundacji przez ZUS kosztów obsługi tzw. świadczeń zbiegowych oraz z tytułu zwrotu kosztów poboru i ewidencjonowania w 2023 r., zostały zrealizowane w kwocie 83 994,7 tys. zł, stanowiącej 99,6 % planu po zmianach (84 326 tys. zł) i były wyższe o 5107,1 tys. zł, tj. o 6,5 % od wykonania w 2022 r. (78 887,6 tys. zł).

Prezes KRUS wyjaśniła, że przyczyną wyższego wykonania przychodów w 2023 r. w stosunku do 2022 r. było m.in. uzyskanie wyższych kosztów obsługi tzw. świadczeń kombatanckich, dodatkowe roczne świadczenia pieniężne⁴⁸ dla emerytów i rencistów, znaczące podwyższenie waloryzacji świadczeń w stosunku do roku ubiegłego, a także waloryzacja świadczeń emerytalno-rentowych, od których dokonuje się poboru i ewidencjonowania składek na ubezpieczenie zdrowotne.

W 2023 r. odpis od FS został zrealizowany w wysokości 82 006 tys. zł, co stanowiło 100% planu po zmianach (82 006 tys. zł), i był wyższy o 14 187 tys. zł (o 20,9 %) od wykonania w 2022 r. (67 819 tys. zł). Prezes KRUS wyjaśniła, iż spowodowane to było wzrostem wydatków FS w 2023 r.⁴⁹

Przychody FA wykonane w latach od 2020 do 2023 wzrastały i w 2020 r. zostały zrealizowane w kwocie 783 227 tys. zł, w 2021 r. nieznacznie spadły do kwoty 772 985 tys. zł, w 2022 r. osiągnęły poziom 867 404 tys. zł, a w 2023 r. wyniosły 947 155,3 tys. zł. Główną przyczyną tendencji wzrostowej przychodów były wyższe koszty realizacji zadań FA, a także rosnące wydatki Funduszu Składkowego⁵⁰.

(akta kontroli str. 99-102, 149-162, 266-267, 587-590)

Według stanu na koniec 2023 r. należności netto FA wyniosły 1323,7 tys. zł⁵¹, w tym należności przeterminowane – 1258 tys. zł (w OR KRUS wyniosły 1254,5 tys. zł, a w Centrali KRUS 3,5 tys. zł⁵²) i były niższe o 1961 tys. zł, tj. o 59,7 % od stanu należności netto pozostałych do zapłaty na koniec 2022 r. (3284,7 tys. zł). Kwota należności umorzonych w 2023 r. wyniosła 1,9 tys. zł (66 spraw), odroczone lub rozłożone na raty 0,6 tys. zł (31 spraw), a spisanych należności przedawnionych 2 tys. zł (163 sprawy). Dotyczyło to OR KRUS.

(akta kontroli str. 103-148, 163-169, 262-267)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

⁴⁷ Zgodnie z art. 79 ust. 2 pkt 1) ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników, fundusz administracyjny tworzy się m. in. z odpisu od funduszu składkowego w wysokości do 12% planowanych wydatków tego funduszu i do 3,5% planowanych wydatków funduszu emerytalno-rentowego.

⁴⁸ Tzw. 13-sta oraz 14-sta emerytura.

⁴⁹ Wyższe wydatki FS skutkowały wyższym kwotowo odpisem od FS na FA.

⁵⁰ Odpis od FER w 2020 r. i w 2021 r. wyniósł 625 845 tys. zł, natomiast w 2022 r. – 712 136 tys. zł. Odpis od FS wyniósł 61 816 tys. zł w 2020 r., 56 787 tys. zł w 2021 r. i 67 819 tys. zł w 2022 r.

⁵¹ Tj. należności pomniejszone o odpis aktualizujący należności w wysokości 14 355,4 tys. zł.

⁵² Tytułem naliczenia kary umownej (nota księgową nr 153 oraz nr 154 z dnia 3 października 2023 r.).

Opis stanu
faktycznego

4.2. Wykonanie planu kosztów

Koszty realizacji zadań FA w 2023 r. wyniosły 989 077,4 tys. zł (wykonanie w 97% planu po zmianach w wysokości 1 019 846 tys. zł) i stanowiły 113,4% wykonania w 2022 r. (872 390,5 tys. zł). Wzrost kosztów zadań FA w 2023 r., w stosunku do roku poprzedniego wynikał ze wzrostu kosztów składowych zadań FA, tj. głównymi kosztami realizacji zadań były m.in. wynagrodzenia (w tym osobowe oraz bezosobowe, stanowiące łącznie 52,2% kwoty zrealizowanych kosztów ogółem), zakup usług (23,5%) oraz koszty pozostałe (9,9%).

Wykonanie wynagrodzeń w 2023 r. wyniosło 515 986,5 tys. zł⁵³, w tym wynagrodzenia osobowe 494 193,2 tys. zł oraz bezosobowe 21 793,3 tys. zł. Wynagrodzenia wykonano w wysokości 99,2 % planu po zmianach (520 206 tys. zł) oraz w 114,1 % wykonania w 2022 r. (452 190,6 tys. zł). Prezes KRUS wyjaśniła, że wyższe wykonanie w 2023 r. w stosunku do 2022 r., wynikało ze wzrostu wynagrodzeń pracowników KRUS w 2023 r., jednorazowego zwiększenia funduszu wynagrodzeń osobowych w 2023 r., z przeznaczeniem na wypłatę jednorazowego specjalnego dodatku motywacyjnego pracownikom sfery budżetowej⁵⁴ oraz z uwagi na jednorazowe zwiększenie funduszu wynagrodzeń osobowych w 2023 r., w związku z dużym zaangażowaniem w pracę, efektywną realizacją zadań oraz wysoką jakością wykonywanej pracy. Prezes KRUS wyjaśniła również, że wyższe wykonanie wynagrodzeń bezosobowych⁵⁵ w 2023 r. w stosunku do 2022 r. wynikało z podwyższenia wysokości stawek wynagrodzenia dla lekarzy zatrudnionych w systemie orzecznictwa lekarskiego KRUS.

Wykonanie kosztów zakupu usług⁵⁶ w 2023 r. wyniosło 232 229 tys. zł i stanowiło 94,8 % planu po zmianach (244 882 tys. zł) i 111,5 % wykonania w 2022 r. (208 211,1 tys. zł). Prezes KRUS wyjaśniła, że wzrost tych kosztów w 2023 r. w stosunku do 2022 r. wynikał głównie ze wzrostu opłat pocztowych, a także z zakupu usług informatycznych i pozostałych usług, np. ochrony i monitoringu, sprzętania, usług komunalnych.

Wykonanie kosztów pozostałych, tj. amortyzacji i innych kosztów⁵⁷, w 2023 r. wyniosło 97 788,6 tys. zł, co stanowiło 90,1 % planu po zmianach (108 562 tys. zł) i 115,5 % wykonania w 2022 r. (84 699,5 tys. zł). Prezes KRUS wyjaśniła, że wyższe wykonanie kosztów pozostałych w stosunku do 2022 r. spowodowane było m.in. wzrostem cen zakupu energii elektrycznej, ciepłej i wody, opłat za wynajem pomieszczeń biurowych, garaży, miejsc parkingowych, za administrowanie budynkiem, wzrost opłat na rzecz budżetu jednostek samorządu terytorialnego, wyższych cen zakupu materiałów i wyposażenia, a także wyższych kosztów podróży służbowych i szkoleń pracowników.

Wykonanie kosztów w 2023 r. niższe o 30 768,6 tys. zł niż w planie po zmianach, wynikało m.in. z niższych niż planowano wypłat wynagrodzeń bezosobowych⁵⁸.

⁵³ Na podstawie sprawozdania Rb-40 z wykonania, określonego w ustawie budżetowej na 2023 r., planu finansowego państwowego funduszu celowego Fundusz Administracyjny za grudzień 2023 r.

⁵⁴ Zgodnie z ustawą z dnia 7 lipca 2023 r. o zmianie ustawy o szczególnych rozwiązaniach służących realizacji ustawy budżetowej na rok 2023 oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2023 r. poz. 1586).

⁵⁵ Wynagrodzenia bezosobowe wyniosły: 20 742,1 tys. zł w 2022 r. i 21 793,3 tys. zł w 2023 r.

⁵⁶ W tym m.in. 95 604 tys. zł - z tytułu opłat pocztowych, 78 233 tys. zł - usługi informatyczne, 22 132 tys. zł - usługi telekomunikacyjne, 8179 tys. zł - z tytułu usług remontowych, 1216 tys. zł - usługi bankowe, 489 tys. zł - z tytułu usług zdrowotnych.

⁵⁷ Inne koszty to m.in. zakup materiałów (na kwotę 11 212 tys. zł), zużycie energii elektrycznej, energii ciepłej oraz wody (na kwotę 26 143 tys. zł), administrowanie i czynsze za budynki, lokale i pomieszczenia garażowe (na kwotę 10 096 tys. zł), podróże służbowe krajowe (844 tys. zł), ubezpieczenie majątku oraz floty samochodowej (na kwotę 919 tys. zł), odpisy na zakładowy fundusz świadczeń socjalnych (na kwotę 11 769 tys. zł), podatek od nieruchomości (na kwotę 1349 tys. zł), szkolenia pracowników (1116 tys. zł). - inne koszty stanowiły 67,4% kosztów pozostałych FA.

⁵⁸ Pozycja „wynagrodzenia bezosobowe” obejmuje głównie umowy zlecenia dla lekarzy rzeczoznawców oraz komisji lekarskich za orzeczenia wydane m.in. w sprawach rentowych, dotyczących przedłużenia zasiłku chorobowego czy odszkodowawczych. W związku z mniejszą liczbą beneficjentów KRUS zgłaszających się na badania lekarskie, co skutkowało spadkiem ilości wystawionych orzeczeń lekarskich.

Ponadto niższe wykonanie kosztów spowodowane było złożeniem przez wykonawców korzystniejszych niż szacowano przed uruchomieniem postępowań przetargowych, ofert na usługi informatyczne. Na zmniejszenie kosztów miała również wpływ mniejsza ilość zakupionych samochodów niż planowano oraz niewywiązanie się dostawcy z umowy na zakup pojazdów z napędem elektrycznym, na które zabezpieczone zostały odpisy amortyzacyjne. Jak wyjaśniła Prezes KRUS, niższe wykonanie w stosunku do planu po zmianach spowodowane było także m.in. uzyskaniem korzystnych cen w przetargach oraz poniesieniem niższych kosztów zakupu energii, które wynikało z wprowadzonych zaleceń dotyczących zmniejszenia zużycia energii oraz panujących korzystnych warunków atmosferycznych niewymagających dogrzewania elektrycznego w pomieszczeniach oraz których oszacowanie ze względu na sytuację na rynku w 2023 r. było trudne.

W latach 2020-2023 koszty realizacji zadań FA wyniosły: w 2020 r. – 741 782 tys. zł, w 2021 r. – 766 577,7 tys. zł, w 2022 r. – 872 390,5 tys. zł, natomiast w 2023 r. 989 077,4 tys. zł. Główną przyczyną rosnącej tendencji kosztów FA był wzrost wynagrodzeń głównie osobowych, a także konieczność wyrównywania wynagrodzenia pracowników Kasy do ogłoszonego najniższego wynagrodzenia zasadniczego. Ponadto wzrostowa tendencja kosztów FA spowodowana była m.in. stałym wzrostem cen zakupu materiałów i wyposażenia, cen energii, opłat za wynajem pomieszczeń biurowych, garaży i miejsc parkingowych, a także wyższych kosztów podróży służbowych i szkoleń pracowników.

(akta kontroli str. 99-102, 149-162, 266-267, 587-590)

Wykonanie wydatków majątkowych w KRUS w 2023 r. wyniosło 26 545,5 tys. zł, tj. 80% planu po zmianach (33 180 tys. zł). Wykonanie wydatków majątkowych w Centrali KRUS wyniosło 6209,2 tys. zł, tj. 73,8% planu po zmianach (8 417,8 tys. zł), natomiast w oddziałach regionalnych KRUS wyniosło 20 336,3 tys. zł, tj. 82,1% planu po zmianach (24 762,2 tys. zł).

Spośród 20 zadań objętych planem po zmianach wydatków majątkowych Centrali KRUS zrealizowano 15 zadań, w tym zakupy inwestycyjne, które obejmowały głównie sprzęt i oprogramowanie IT, tj. infrastrukturę Data Center⁵⁹ (1401,7 tys. zł), oprogramowanie z zakresu bezpieczeństwa teleinformatycznego (1353 tys. zł), dwa switch-e (742,92 tys. zł), trzy serwery i macierze dyskowe (604 tys. zł) i trzy deduplikatory (514 tys. zł), oraz cztery samochody (752 tys. zł). Zrealizowano również dwie inwestycje, tj. zmodernizowano zasilanie elektryczne w serwerowni Centrali KRUS (24 tys. zł) oraz opracowano dokumentację techniczną wymiany klimatyzacji precyzyjnej serwerowni w Żyrardowie (4,9 tys. zł). W wyniku zrealizowanych zakupów inwestycyjnych dotyczących sprzętu i oprogramowania IT, wymieniono wyeksploatowane urządzenia zwiększając ich wydajność i bezpieczeństwo zasobów informacyjnych KRUS, dzięki zakupionym samochodom zmniejszono awaryjność i koszty eksploatacji pojazdów oraz zwiększono bezpieczeństwo pracowników korzystających z samochodów służbowych. W wyniku zrealizowanych inwestycji zwiększono wydajność sieci pod nowe zadania oraz pozyskano dokumentację do przetargu na wymianę klimatyzacji precyzyjnej.

Wykonanie wydatków dotyczące zakupu sprzętu komputerowego⁶⁰ wyniosło 12,3 tys. zł, tj. 3,6% planu po zmianach (344 tys. zł), jednak zadanie to zrealizowane zostało w pełnym zakresie rzeczowym. Dyrektor Biura Informatyki i Telekomunikacji wyjaśnił, że wykonawca złożył niższą ofertę na urządzenia wielofunkcyjne niż szacowano. Szacowana wartość zamówienia na urządzenia wielofunkcyjne w §6120 zakładała, że koszt jednostkowy urządzenia wielofunkcyjnego będzie opiewał na kwotę powyżej 10 tys. zł brutto. Z uwagi na wpłynięcie oferty dostawcy, której cena jednostkowa urządzenia wynosiła 7,1 tys. zł brutto wydatek z §6120 zniesiono, a przyjęto do realizacji w §4720 jako jednorazowa amortyzacja. Urządzenia były

⁵⁹ Tj. 66 szt. serwerów i 37 szt. macierzy.

⁶⁰ Tj. 56 szt. drukarek dla OR KRUS oraz jednego urządzenia wielofunkcyjnego dla Centrali KRUS.

bezpośrednio dostarczane do jednostek KRUS, które dokonywały zapłaty za sprzęt ze środków przekazanych im przez Biuro Informatyki i Telekomunikacji na podstawie wystawionych faktur.

Nie zrealizowano trzech zadań, w tym: zakupu dwóch szaf klimatyzacji precyzyjnej o wartości 84,4 tys. zł, dodatkowych licencji bezpieczeństwa do baz danych o wartości 600 tys. zł oraz rozbudowy macierzy dyskowych o wartości 155 tys. zł. Odnosnie do zakupu szaf klimatyzacji precyzyjnej Dyrektor Biura Administracji i Inwestycji (dalej BAil) w Centrali KRUS wyjaśnił, że w związku z koniecznością opracowania dodatkowej dokumentacji wydłużył się okres realizacji zamówienia. W związku z korektą wniosku o wszczęcie postępowania w zakresie zabezpieczenia środków planowanych do wydatkowania na zamówienie, znacząca część środków zabezpieczona na zadanie została rozdysponowana na realizację zadań inwestycyjnych wnioskowanych przez oddziały regionalne KRUS.

Zadanie dotyczące dodatkowych licencji bezpieczeństwa do baz danych wprowadzono do rzeczowo-finansowego planu wydatków majątkowych Centrali KRUS 29 listopada 2023 r. z uwagi na zwiększoną aktywność prób hakerskich na zasoby informacyjne KRUS. Wniosek o realizację postępowania w tej sprawie sporządzono 30 listopada 2023 r., natomiast anulowanie zabezpieczenia środków na realizację tego zadania nastąpiło 11 grudnia 2023 r. Prezes KRUS wyjaśnił w tej sprawie, że z uwagi na szacowaną wartość przedmiotu zamówienia, Zastępca Prezesa KRUS nadzorujący Biuro Informatyki i Telekomunikacji (dalej BliT) poprosił o dokonanie ponownej weryfikacji zakresu zamówienia i jego wartości, co spowodowało brak możliwości przeprowadzenia przedmiotowego postępowania przetargowego w 2023 r. W wyniku ponownej weryfikacji stwierdzono, że nie nastąpiły zmiany w stosunku do pierwotnego szacunku zakresu i wartości przedmiotu zamówienia. Realizację zadania dotyczącego zakupu dodatkowych licencji bezpieczeństwa do baz danych przeniesiono na 2024 r.

Zadanie dotyczące rozbudowy macierzy dyskowych umieszczono w planie rzeczowo-finansowym wydatków majątkowych Centrali KRUS 15 grudnia 2023 r. w wyniku pojawienia się oszczędności z realizacji innych zadań. W sprawie braku realizacji tego zadania Prezes KRUS wyjaśnił, że BliT przed zgłoszeniem zadania do realizacji dokonał rozeznania u producenta o prognozowanym czasie dostawy urządzeń informatycznych od momentu złożenia zamówienia, jednak po rozpoczęciu procedury zakupowej producent poinformował, że dostawa sprzętu niezbędnego do rozbudowy macierzy do końca 2023 r. jest niemożliwa. W związku z powyższym, zaistniała okoliczność, której zamawiający (BliT) nie mógł przewidzieć i która była niezależna od KRUS z przyczyn o obiektywnym charakterze.

(akta kontroli str. 1589-1598, 1889-1907, 1927-1957, 2085-2094, 2672, 2674-2675)

W planie wydatków majątkowych KRUS według ustawy budżetowej na 2023 r. umieszczono pozycje pn.: „Pozostałe zakupy inwestycyjne dla OR KRUS i Centrali KRUS” o wartości 2411,2 tys. zł oraz „Pozostałe inwestycje w OR KRUS i Centrali KRUS” o wartości 35 tys. zł. Plan w obu tych pozycjach zmieniano łącznie 14 razy w trakcie roku. Plan po zmianach zatwierdzony w dniu 29 grudnia 2023 r. wynosił 530 tys. zł w pozycji pn. „Pozostałe zakupy inwestycyjne dla OR KRUS i Centrali KRUS” oraz 2,4 tys. zł w pozycji pn. „Pozostałe inwestycje w OR KRUS i Centrali KRUS”. Wartość niewykorzystanych środków w tych pozycjach na koniec roku 2023 wyniosła odpowiednio 530 tys. zł oraz 2,4 tys. zł. Prezes KRUS wyjaśnił, że kwota 2,4 tys. zł ujęta na koniec roku 2023 w planie wydatków majątkowych Centrali KRUS w kategorii pn. „Pozostałe inwestycje w OR KRUS i Centrali KRUS” wynikała jedynie z zaokrągleń dotyczących zrealizowanych zadań, natomiast w kategorii „Pozostałe zakupy inwestycyjne dla OR KRUS i Centrali KRUS” wyjątkowo w 2023 r. ujęta została kwota 530 tys. zł, która odpowiadała kwocie oszczędności, które KRUS wygenerowała w ramach procedury uzyskiwania zgody na dokonanie zakupu samochodów dla potrzeb jednostek organizacyjnych KRUS. Prezes KRUS wyjaśnił,

że z uwagi na brak możliwości zagospodarowania ww. kwoty na inne zakupy inwestycyjne do końca 2023 r., w związku z brakiem dodatkowych wniosków z jednostek organizacyjnych KRUS, środki te pozostały w planie finansowym BAil jako niewydatkowane.

Dyrektor BAil wyjaśnił, że utrzymanie ww. kategorii w trakcie roku budżetowego, tj. 2023 (i w latach ubiegłych) służyło zabezpieczeniu finansowania nieplanowanych inwestycji i zadań inwestycyjnych w Centrali KRUS oraz w OR KRUS (16 Oddziałów Regionalnych i 256 Placówek Terenowych). Ponadto, Dyrektor BAil wyjaśnił, że zgodnie z regulaminem organizacyjnym KRUS, BAil prowadzi nadzór nad realizacją procesów inwestycyjnych, opiniuje plany rzeczowo-finansowe podległych jednostek organizacyjnych oraz ma obowiązek zabezpieczenia środków finansowych na ich realizację w ciągu całego roku budżetowego. W oparciu o bieżącą analizę planu wydatków inwestycyjnych i potrzeb jednostek organizacyjnych KRUS, BAil wprowadza corocznie ww. kategorie do planu. Prezes KRUS dodatkowo wyjaśnił, że na podstawie opracowanych przez kierowników jednostek organizacyjnych KRUS zestawień dotyczących zadań inwestycyjnych i zakupów inwestycyjnych planowanych do realizacji w perspektywie wieloletniej, BAil dokonuje analizy zasadności realizacji zadań oraz zabezpiecza niezbędne środki. Zaplanowane na dany rok budżetowy zadania o wartości netto poniżej 130 tys. zł ujmowane są w ww. pozycjach planu finansowego i sukcesywnie przekazywane do realizacji w trakcie roku, przy czym możliwe są korekty i przesunięcia w przypadku wystąpienia istotnych zmian w trakcie roku związanych z realizacją zadań również o wartości netto powyżej 130 tys. zł. W ciągu roku budżetowego kierownicy jednostek organizacyjnych KRUS niejednokrotnie występują do Prezesa KRUS z wnioskami o dodatkowe środki finansowe, w tym m.in. o zwiększenie zabezpieczenia na uruchomione postępowania przetargowe, np. na awaryjne zakupy urządzeń klimatyzacyjnych, kotłów grzewczych, central przeciwpożarowych oraz inne nieprzewidziane zadania, na które znajdują zabezpieczenie w kategorii „Pozostałe inwestycje i zakupy inwestycyjne”.

(akta kontroli str. 1589-1598, 1908-1922, 2085-2094)

Wykonanie wydatków majątkowych w OR KRUS wyniosło 20 336,3 tys. zł, tj. 82,1% planu po zmianach (24 762,2 tys. zł). Największy wpływ na niepełną realizację planu miała inwestycja dotycząca zakupu i adaptacji docelowej siedziby oddziału regionalnego KRUS w Olsztynie. Wykonanie wydatków majątkowych dotyczących tego zadania wyniosło 4021,3 tys. zł, tj. 51,9% planu po zmianach (7750 tys. zł). Dyrektor BAil wyjaśnił, że w 2023 r. zrealizowano etap zakupu nieruchomości natomiast ze względu na rozpoczętą w II półroczu 2023 r. i nadal trwającą procedurę uzyskiwania wymaganych zgód, w tym pozwolenia na budowę, etap wykonawstwa realizowany będzie po jej zakończeniu w 2024 r.

(akta kontroli str.1589-1598, 1862-1907, 1927-2084, 2672-2673)

Badaniem objęto próbę zapisów księgowych dotyczących kosztów Funduszu Administracyjnego poniesionych w Centrali KRUS w 2023 r. w łącznej kwocie 82 364,6 tys. zł. Ze zbadanej próby, metodą monetarną MUS, dobrano zapisy dotyczące kosztów bieżących w kwocie 81 135,8 tys. zł. Doborem celowym objęto koszty bieżące poniesione w ramach skontrolowanych zamówień publicznych i umów cywilnoprawnych w łącznej wysokości 1 228,7 tys. zł, w tym koszty majątkowe w wysokości 404,3 tys. zł. Badana próba stanowiła 67,5% kosztów FA poniesionych w Centrali KRUS populacji podlegających badaniu (122 014,9 tys. zł)⁶¹.

Zbadane koszty poniesiono w sposób legalny, gospodarny. Poniesione koszty były celowe i niezbędne dla prowadzonej działalności. Zostały rzetelnie skalkulowane,

⁶¹ Z badania wyłączono przelewy redystrybucyjne, wynagrodzenia osobowe pracowników wraz z pochodnymi, składki na Fundusz Pracy oraz Fundusz Solidarnościowy, odpisy na zakładowy fundusz świadczeń socjalnych, wpłaty na Pracownicze Programy Kapitałowe finansowane przez podmiot zatrudniający oraz koszty poniżej 1 tys. zł.

zrealizowane i opłacone terminowo, udokumentowane oraz zaewidencjonowane zgodnie z mającymi zastosowanie przepisami.

(akta kontroli str. 1246-1307)

Badaniem objęto pięć postępowań zamówień publicznych, w wyniku których zawarto umowy o łącznej wartości 12 858,7 tys. zł, na realizację których poniesiono w 2023 r. koszty w wysokości 12 858,7 tys. zł, z tego koszty poniesione przez Centralę KRUS wyniosły 1 201,3 tys. zł, a koszty poniesione przez Oddziały Regionalne wyniosły 11 657,4 tys. zł. Umowy te zrealizowano zgodnie z zakresem rzeczowo-finansowym oraz terminowo, a poniesione koszty służyły realizacji celów FA.

Szczegółowej analizie poddano łącznie pięć zamówień publicznych, z tego:

1. Dwa postępowania o udzielenie zamówień publicznych o wartościach powyżej 130 tys. zł, zrealizowane na podstawie art. 132 ustawy pzp tj. w trybie przetargu nieograniczonego: „Zakup i dostarczenie samochodów na potrzeby jednostek organizacyjnych KRUS⁶²”, w wyniku którego poniesiono koszty w wysokości 4 807,8 tys. zł, w tym przez Centralę KRUS w wysokości 392,0 tys. zł; „Zakup komputerów i urządzeń wielofunkcyjnych⁶³”, w wyniku którego poniesiono koszty w wysokości 7 612,7 tys. zł, w tym przez Centralę KRUS w wysokości 371,2 tys. zł.
2. Trzy postępowania o udzielenie zamówień publicznych, zrealizowane w oparciu o wewnętrzne regulacje dotyczące udzielania zamówień poniżej 130 tys. zł⁶⁴, zwolnione z zastosowania rygoru pzp na podstawie art. 2 ust. 1 pkt 1 tej ustawy, tj.:
 - „zakup usługi asysta techniczna i konserwacja oprogramowania (ATiK) Palo Alto⁶⁵”, w wyniku którego poniesiono koszty w wysokości 156,5 tys. zł;
 - „asysta techniczna i konserwacja oprogramowania (ATiK) Veeam⁶⁶”, w wyniku którego poniesiono koszty 122,9 tys. zł;
 - „utrzymanie systemu Archiwum ARC-EZD funkcjonującego w ośrodkach obliczeniowych podstawowym i zapasowym⁶⁷”, w wyniku którego poniesiono koszty 158,7 tys. zł.

Działania zamawiającego w zakresie udzielenia ww. zamówień były zgodne z przepisami ustawy pzp oraz z wewnętrznymi regulacjami dotyczącymi udzielania zamówień publicznych.

Plan zamówień publicznych na 2023 r. został terminowo zamieszczony w Biuletynie Zamówień Publicznych, prezentowano także we właściwy sposób aktualizacje planu, spełniając wymogi z art. 23 ust. 1 i 4 ustawy pzp. Zamawiający terminowo przekazał roczne sprawozdanie o udzielonych zamówieniach za 2023 r., co było zgodne z art. 82 ust. 2 ustawy pzp.

(akta kontroli str. 926-1167)

⁶² Umowy nr 135/2023, 136/2023, 137/2023, 138/2023, 139/2023, 140/2023, 141/2023, 142/2023 i 143/2023, zawarte w wyniku rozstrzygnięcia postępowania 0000-AI.240.15.2023.

⁶³ Umowy nr 218/2023, 248/2023, 249/2023, 250/2023, 251/2023 i 252/2023 zawarte w wyniku rozstrzygnięcia postępowania 000-IT.261.33.2023.

⁶⁴ Zarządzenie nr 41 Prezesa Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego z dnia 7 listopada 2023 r. zmieniające zarządzenie w sprawie realizacji zamówień publicznych, których wartość nie przekracza kwoty 130.000,00 zł oraz wyłączonych ze stosowania przepisów ustawy Prawo zamówień publicznych (dalej Zarządzenie nr 41 Prezesa KRUS).

⁶⁵ Umowa nr 16/2023 z dnia 16 lutego 2023 r. „zakup usługi asysta techniczna i konserwacja oprogramowania (ATiK) Palo Alto” na kwotę 156,5 tys. zł, zawarta w wyniku rozstrzygnięcia postępowania 0000-IT.261.1.2023.

⁶⁶ Umowa nr 155/2023 z dnia 14 września 2023 r. „asysta techniczna i konserwacja oprogramowania (ATiK) Veeam” na kwotę 122,9 tys. zł, zawarta w wyniku rozstrzygnięcia postępowania 0000-IT.201.31.2023.

⁶⁷ Umowa nr 56/2023 z dnia 14 września 2023 r. „utrzymanie systemu Archiwum ARC-EZD funkcjonującego w ośrodkach obliczeniowych podstawowym i zapasowym” na kwotę 158,7 tys. zł, zawarta w wyniku rozstrzygnięcia postępowania 0000-IT.261.7.2023.

Zobowiązania FA na koniec 2023 r. wyniosły 79 843,4 tys. zł⁶⁸ i były niższe o 4427,7 tys. zł, tj. o 5,2 %, od zobowiązań na koniec 2022 r. (84 271,1 tys. zł). Prezes KRUS wyjaśniła, że niższe wykonanie w 2023 r. w stosunku do wykonania w 2022 r. wynikało m.in. z niższych rozrachunków z odbiorcami i dostawcami z tytułu różnych usług oraz zakupu materiałów i wyposażenia, rozrachunków z ZUS z tytułu składek społecznych naliczonych od dodatkowego wynagrodzenia rocznego i wynagrodzeń pracowników oraz z tytułu składek społecznych w części pracodawcy. Ponadto niższe wykonanie zobowiązań w 2023 r. w stosunku do wykonania w 2022 r. wynikało z rozrachunków z tytułu podatku dochodowego od wynagrodzenia za grudzień 2023 r., a także rozrachunków wynikających z opłat za administrowanie i czynsze za budynki, lokale i pomieszczenia garażowe. W 2023 r. nie było przypadków zapłaty przez KRUS odsetek tytułem nieterminowego regulowania zobowiązań. Zobowiązania wymagalne nie wystąpiły.

W 2023 r., spośród zadań zaplanowanych i zrealizowanych w ramach FA, nie wystąpiły zadania finansowane ze środków Unii Europejskiej. W 2023 r. nie zaciągano kredytów ani pożyczek na finansowanie zadań FA. Jak wyjaśniła Główny Księgowy Kasy, w 2023 r., Prezes KRUS jako dysponent FA nie otrzymał dyspozycji wpłaty środków na Fundusz Przeciwdziałania COVID-19 ani na Fundusz Pomocy.

(akta kontroli str. 15-17, 71-87, 149-261, 266-267, 587-590)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

4.3. Gospodarowanie wolnymi środkami

Stan środków pieniężnych FA na rachunku bankowym KRUS na koniec 2023 r. wyniósł 111 917,1 tys. zł i stan ten był niższy o 51 885,3 tys. zł w stosunku do stanu tych środków na koniec 2022 r. (163 802,4 tys. zł.).

Opis stanu
faktycznego

Główny Księgowy KRUS wyjaśniła, że zmniejszenie stanu FA na koniec rok 2023 w stosunku do stanu tych środków na koniec roku 2022 wynikało z niższego stanu funduszu na początek roku w stosunku do roku 2022 oraz wyższego wykonania przychodów i kosztów w roku 2023 w porównaniu do roku 2022. Niższe środki pieniężne, tj. wykonanie w 2023 r. w kwocie 111.917,1 tys. zł w stosunku do roku 2022 w kwocie 163.802,3 tys. zł, tj. o kwotę 51.885,3 tys. zł wynikały z planowanego stanu środków pieniężnych na początek roku 2023, oraz wykonania dochodów i wydatków Funduszu Administracyjnego w roku 2023.

Główny Księgowy KRUS wyjaśniła również, że na niższy stan środków pieniężnych FA na koniec roku 2023 szczególnie miała wpływ realizacja zaciągniętych zobowiązań, zaplanowanych w kosztach oraz wydatkach tego funduszu dotyczących roku 2023.

Średniomiesięczny stan środków FA w 2023 r. wyniósł 89 113 tys. zł, przy czym najwyższy stan środków był w styczniu (145 869 tys. zł), natomiast najniższy zanotowano w marcu w kwocie 67 903,8 tys. zł.

Zgodnie z § 10 rgf KRUS, Kasa lokowała wolne środki FA, z wyjątkiem środków pochodzących z dotacji z budżetu państwa i otrzymanych w ramach odpisu od FER, o którym mowa w art. 79 ust. 2 pkt 1 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników. W 2023 r. wolne środki FA były lokowane w formie siedmiu depozytów terminowych u Ministra Finansów na łączną kwotę 332 428 tys. zł. Średnia z 12 miesięcy kwota lokaty wyniosła 27 702,3 tys. zł. Środki lokowano na okres od 12 do 62 dni. Łączne

⁶⁸ W tym m.in.: 31 202 tys. zł - z tytułu podatku dochodowego, składek PPK, składek ZUS potrąconych z dodatkowego wynagrodzenia rocznego, zobowiązanie wobec pracowników z tytułu dodatkowego wynagrodzenia rocznego (§4040); 17 168 tys. zł - z tytułu podatku dochodowego od wynagrodzeń, potrąconych składek PPK z wynagrodzeń, potrąconych składek ZUS z wynagrodzeń (§4010); 14 019 tys. zł - z tytułu składek na ubezpieczenie społeczne (pracodawcy) naliczonych od wynagrodzeń oraz od dodatkowego wynagrodzenia rocznego (§4110); 2718 tys. zł - z tytułu zużycia energii elektrycznej, energii cieplnej oraz wody (§4260).

przychody z tytułu zagospodarowania wolnych środków w 2023 r. wyniosły 2580,5 tys. zł, tj. o 27,2 % więcej niż w roku 2022 (2028,8 tys. zł). Zwrot wolnych środków pieniężnych FA lokowanych w ciągu 2023 r. w depozycie u Ministra Finansów na podstawie art. 48 ust. 1 ufp, nastąpił z rachunku pomocniczego Banku Gospodarstwa Krajowego na konto bankowe FA w dniu 11 grudnia 2023 r. W dniu 31 grudnia 2023 r. w depozycie u Ministra Finansów nie były lokowane wolne środki FA.

W 2023 r. wolne środki FA lokowane były w zakresie przewidzianym w art. 48 ust. 1 ufp. Gospodarowanie wolnymi środkami FA nie miało wpływu na terminową realizację kosztów FA. Środki finansowe pozyskane w ramach przychodów FA w 2023 r. i rozliczone jako koszty FA zostały wykorzystane wyłącznie na sfinansowanie kosztów realizacji zadań. KRUS nie posiadał obligacji skarbowych i innych wolnych środków niż te lokowane w formie depozytów u MF, w ramach FA nie dokonywano także zakupu obligacji skarbowych.

(akta kontroli str. 15-70, 88-93, 260-261, 277-280, 288-300, 3234)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

4.4. Realizacja zadań

Opis stanu
faktycznego

Zgodnie z art. 79 ust. 1 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników, FA jest przeznaczony na finansowanie kosztów obsługi ubezpieczenia i obsługi zadań w zakresie ubezpieczenia zdrowotnego. Zakres finansowania zadań z FA wyszczególniono również § 9 ust. 1 rgf KRUS. Zakres kosztów FA nie uległ zmianom w latach 2020–2023. Koszty FA w 2023 r. obejmowały głównie wynagrodzenia, w tym osobowe i bezosobowe wraz z pochodnymi, zakup usług i koszty pozostałe.

Zatrudnienie w KRUS utrzymywało się na stabilnym poziomie w latach 2022-2023. Zatrudnienie przeciętne w KRUS w 2023 r. wyniosło 6154,6 etatów⁶⁹ i było wyższe o 12 etatów, tj. o 0,2%, niż w 2022 r. (6142,6 etatów). Zatrudnienie przeciętne w oddziałach regionalnych KRUS w 2023 r. wyniosło 5868,6 etatów i było wyższe o 9 etatów, tj. o 0,2%, niż w 2022 r. (5859,6 etatów), a w Centrali KRUS wyniosło 286 etatów i było wyższe o 3 etaty (tj. o 1%), niż w 2022 r. (283 etatów).

Liczba osób, które wykonywały zadania na podstawie umowy zlecenia⁷⁰ w 2023 r. wyniosła 1048 osób, tj. o 47 osób mniej (4,3%), niż w 2022 r. (1095 osób), w tym 1025 umów, tj. 97,8%, zawarto z osobami wykonującymi zadania podstawowe, a 23 umowy, tj. 2,2%, z osobami wykonującymi zadania pomocnicze⁷¹.

W 2023 r. w KRUS zawarto umowy zlecenia ze 115 pracownikami własnymi, tj. więcej o 5 osób (o 4,1%), w porównaniu do roku 2022 (110 osób).

Liczba osób, które wykonywały zadania na podstawie umowy o dzieło w 2023 r. wyniosła 46, tj. o 11 osób mniej (16,5%), niż w 2022 r. (55 osób).

Koszty wynagrodzeń bezosobowych, z tytułu realizacji umów cywilnoprawnych wyniosły w 2023 r. 21 754 247 zł i wzrosły o 1 012 161 zł, tj. 4,9% w porównaniu do 2022 r. (20 742 086 zł), w tym: koszty umów zleceń w 2023 r. wyniosły 21 703 247 zł i wzrosły o 1 007 139 zł, tj. 4,9% w porównaniu do 2022 r. (20 696 108 zł), natomiast koszty umów o dzieło wyniosły w 2023 r. 51 000 zł i wzrosły o 5022 zł, tj. 10,9% w porównaniu do 2022 r. (45 978 zł).

W 2023 r. nie zawierano umów i nie ponoszono kosztów dotyczących usługi wynajmu pracowników w ramach tzw. body leasing.

⁶⁹ W tym zarząd, administracja oraz pracownicy służb obsługi technicznej.

⁷⁰ Umowa zlecenie trwająca 3 miesiące lub dłużej, lub powtarzana nieprzerwanie przez ten okres.

⁷¹ Zadania podstawowe, to zadania wykonywane w komórkach merytorycznych, a pomocnicze w komórkach obsługowych typu kadry, księgowość, administracja, wspomaganie informatyczne.

W toku kontroli zbadano próbę trzech umów cywilnoprawnych, zawartych z trzema osobami, w tym dwie umowy zlecenia i jedną umowę o dzieło⁷²:

Koszty na realizację powyższych umów cywilnoprawnych w łącznej kwocie 30,7 tys. zł poniesiono w sposób legalny, gospodarny i były celowe, niezbędne dla prowadzonej działalności. Zostały rzetelnie skalkulowane, zrealizowane i opłacone terminowo, udokumentowane oraz zaewidencjonowane zgodnie z mającymi zastosowanie przepisami. Działania zamawiającego w zakresie udzielenia ww. zamówień były zgodne z przepisami ustawy pzp oraz z wewnętrznymi regulacjami dotyczącymi udzielania zamówień publicznych.

(akta kontroli str. 1168-1245)

Stwierdzone
nieprawidłowości
OCENA CZĄSTKOWA

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie wykonanie planu finansowego Funduszu Administracyjnego. Zmiany planu finansowego zostały dokonane prawidłowo. Koszty realizowane były w ramach FA zgodnie z przepisami, zawartymi umowami, celowo i gospodarnie oraz zostały rzetelnie rozliczone. Skontrolowane pięć zamówień publicznych udzielone zostało zgodnie z wymogami ustawy pzp oraz z wewnętrznymi regulacjami w tym zakresie.

5. Sprawozdawczość

Opis stanu
faktycznego

Kontrolą objęto prawidłowość sporządzenia sprawozdań:

- rocznych sprawozdań za 2023 r. dysponenta części 72 – KRUS: Rb-23 Sprawozdanie o stanie środków na rachunkach bankowych państwowych jednostek budżetowych, Rb-27 Sprawozdanie z wykonania planu dochodów budżetowych, Rb-28 Sprawozdanie z wykonania wydatków budżetu państwa, Rb-BZ 1 Sprawozdanie z wykonania wydatków budżetu państwa w układzie zadaniowym,
- w zakresie operacji finansowych KRUS – łącznego - Rb-Z Kwartalnego sprawozdania o stanie zobowiązań według tytułów dłużnych oraz poręczeń i gwarancji za IV kwartał 2023 r.,
- w zakresie operacji finansowych część 72 – KRUS – jednostkowego – Rb- Z za IV kwartał 2023 r.,
- Rb-33 Sprawozdanie z wykonania planu finansowego państwowego funduszu celowego za IV kwartał 2023 r. (FA i FER), Rb-40 Sprawozdanie z wykonania, określonego w ustawie budżetowej na dany rok budżetowy, planu finansowego państwowego funduszu celowego za grudzień 2023 r. (FA i FER), rocznego RB-BZ2 Roczne sprawozdanie z wykonania planu finansowego państwowego funduszu celowego w układzie zadaniowym za 2023 r. (FA i FER) oraz Rb-FER Sprawozdanie z wykonania wybranych elementów planu finansowego FER za grudzień 2023 r.

Sprawozdania zostały sporządzone prawidłowo pod względem formalno-rachunkowym, merytorycznym oraz w terminach wynikających z rozporządzeń Ministra Finansów w sprawie sprawozdawczości budżetowej⁷³, w zakresie operacji finansowych⁷⁴ i w sprawie sprawozdawczości budżetowej w układzie zadaniowym⁷⁵.

⁷² Umowa zlecenie Nr 123/2023 z 13 lipca 2023 r. na świadczenie usług doradczych w zakresie dostosowania systemu EZD RP, z łącznym wynagrodzeniem 27,0 tys. zł, wypłaconym w całości w 2023 r. ze środków Centrali KRUS; umowa zlecenie Nr 5/2023 z 21 listopada 2022 r. (obowiązująca w 2023 r.), na wykonanie czynności lekarza rzeczoznawcy, z łącznym wynagrodzeniem 3,3 tys. zł, wypłaconym w całości w 2023 r. ze środków Oddziału Regionalnego; umowa o dzieło Nr 10/2023 z 30 stycznia 2023 r., na wykonanie autorskiego dzieła w postaci recenzji artykułu do czasopisma „Ubezpieczenia w Rolnictwie – Materiały i Studia”, z łącznym wynagrodzeniem 400 złotych, wypłaconym w całości w 2023 r. ze środków Centrali KRUS.

⁷³ Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 11 stycznia 2022 r. w sprawie sprawozdawczości budżetowej (Dz. U. z 2024 r. poz. 454).

⁷⁴ Rozporządzenie Ministra Finansów, Funduszy i Polityki Regionalnej z dnia 17 grudnia 2020 r. w sprawie sprawozdań jednostek sektora finansów publicznych w zakresie operacji finansowych (Dz. U. z 2023 r., poz. 652).

⁷⁵ Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 28 grudnia 2011 r. w sprawie sprawozdawczości budżetowej w układzie zadaniowym (Dz. U. z 2021 r. poz. 1731).

Dane wykazane w sprawozdaniach jednostkowych Centrali KRUS za 2023 r., tj. Rb-23, Rb-27, Rb-28, Rb-BZ1 oraz jednostkowych Rb-Z dla części 72–KRUS były zgodne z danymi wynikającymi z ewidencji księgowej Centrali KRUS.

Dane wykazane w sprawozdaniach za 2023 r. dla FA i FER, tj. zbiorczych Rb-33, Rb-40, Rb-BZ2, Rb-FER sporządzono na podstawie sprawozdań Centrali KRUS (zgodnych z prowadzoną ewidencją księgową) i 16 sprawozdań OR KRUS. Procedury dotyczące sporządzania sprawozdań w KRUS zapewniły w sposób racjonalny kontrole prawidłowości sporządzania sprawozdań objętych kontrolą.

(akta kontroli str.1522-1537, 2101-2219, 2231-2325, 2348-2671)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

OCENA CZĄSTKOWA

Najwyższa Izba Kontroli opiniuje pozytywnie sporządzone przez KRUS sprawozdania budżetowe (roczne i za IV kwartał 2023 r.) i w zakresie operacji finansowych za IV kwartał 2023 r. Sprawozdania zostały sporządzone terminowo oraz prawidłowo pod względem formalno-rachunkowym i merytorycznym. Kwoty wykazane w sprawozdaniach dysponenta części 72 – KRUS i w sprawozdaniach jednostkowych dysponenta funduszy FER i FA sporządzonych w Centrali KRUS były zgodne z danymi wynikającymi z prawidłowo prowadzonej ewidencji księgowej w Centrali KRUS. Procedury dotyczące sporządzania sprawozdań w KRUS zapewniły w sposób racjonalny kontrolę prawidłowości sporządzania sprawozdań objętych kontrolą.

V. Uwagi i wnioski

W związku z niestwierdzeniem nieprawidłowości Najwyższa Izba Kontroli nie formułuje uwag ani wniosków.

VI. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie⁷⁶ umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do Prezesa Najwyższej Izby Kontroli. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Warszawa, 22 kwietnia 2023 r.

Wiceprezes

Najwyższej Izby Kontroli

Michał Jędrzejczyk

/podpisano elektronicznie/

⁷⁶ Najwyższa Izba Kontroli zwraca się z prośbą o zgłaszanie, w miarę możliwości, zastrzeżeń opatrzonych kwalifikowanym podpisem elektronicznym, na adres elektronicznej skrzynki podawczej (ePUAP) NIK lub na adres mailowy NIK wskazany w stopce na pierwszej stronie niniejszego wystąpienia. W przypadku zaś nadania pisma z zastrzeżeniami (pisma opatrzonego własnoręcznym podpisem) w placówce pocztowej operatora wyznaczonego, NIK zwraca się z prośbą o dodatkowe przekazanie skanu tych zastrzeżeń na ww. adres mailowy.